

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ερμηνεία και Ερμηνευτική της Καινής Διαθήκης

Ενότητα 2: Οι Συνειρμοί της περικοπής του Γάμου της Κανά (2, 1-11)

Σωτήριος Δεσπότης

Θεολογική σχολή, Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A . ΣΥΝ-ΕΙΡΜΟΙ.....	3
B. ΣΥΓΚΕΙΜΕΝΟ.....	12
Γ. Προ-Κείμενο ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΑΝΤΙΘΡΗΣΚΕΙΑΣ.....	15
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	19

Οι Συνειρμοί της περικοπής του Γάμου της Κανά (2, 1-11)

Και τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας,
καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ·

² ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον.

³ καὶ ὑστερήσαντος οἴνου λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν· οἶνον οὐκ ἔχουσιν.

⁴ [καὶ] λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· τί ἐμοὶ καὶ σοί, Γύναι;
οὐπω ἤκει ἡ ὥρα μου.

⁵ λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις· ὁ τι ἂν λέγῃ ὑμῖν ποιήσατε.

⁶ ἦσαν δὲ ἐκεῖ λίθιναι ὑδρίαὶ ἕξ κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν Ἰουδαίων κείμεναι,
χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς.

⁷ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος.
καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω.

⁸ καὶ λέγει αὐτοῖς· ἀντλήσατε νῦν καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ·
οἱ δὲ ἤνεγκαν.

⁹ ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρικλίνος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν,
οἱ δὲ διάκονοι ᾔδεισαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ, φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρικλίνος

¹⁰ καὶ λέγει αὐτῷ· πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησιν καὶ ὅταν μεθυσθῶσιν τὸν
ἐλάσσω· σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι.

¹¹ Ταύτην ἐποίησεν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐφάνερωσεν τὴν δόξαν
αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. [...] ¹² Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς Καφαρναοὺμ αὐτὸς
καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ [αὐτοῦ] καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας. ¹³
Καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς.

Στο παρόν ἀρθρο θα επιχειρηθεῖ νὰ γίνεῖ μῖα σύνοψη τῶν παλαιδιαθηκικῶν καὶ καινοδιαθηκικῶν
συνειρμῶν ποὺ υποδηλώνονται ἀπὸ τὸ Κατὰ Ἰωάννη με τὴν ἀφήγηση τοῦ Γάμου τῆς Κανά. Με τὸν
τρόπο αὐτὸ θα φανερωθοῦν οἱ σημασιολογικὲς χροῖές ἐνός γεγονότος-σημείου¹, τὸ ὁποῖο ὀρίζεται
ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ συγγραφέα ὡς ἀρχή, ὀχι μόνον διότι χρονικὰ προηγείται τῶν υπολοίπων ἔξι, ἀλλὰ
διότι συνιστᾷ τὸ ἐρμηνευτικὸ κλειδί (prinzip) γιὰ νὰ ἀποκρυπτογραφηθεῖ ἡ ταυτότητα καὶ ἡ
δυναμικὴ τῆς παρουσίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στὴ γῆ.

A. ΣΥΝ-ΕΙΡΜΟΙ

Παρότι ὁ γάμος πάσης παρθένου γινόταν σύμφωνα με τοὺς Ραββίνους τὴν Τετάρτη τῆς εβδομάδος,
ὁ Ἰωάννης τονίζει ὅτι τὸ θαῦμα τελέσθηκε τὴν τρίτη ἡμέρα. Καταρχὰς αὐτὸς ὁ χρονικὸς
προσδιορισμὸς συνδέει τὸ συγκεκριμένο γεγονός, τὸ ὁποῖο πραγματοποιήθηκε μάλλον στὴν

¹ Σημειωτέον ὅτι ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν «θαυμάτων» ὡς σημείων στὸ Ἰω. ἀνήκει στὸν συγγραφέα, ὁ ὁποῖος συνδέει τὸν ὄρο
καὶ με τὶς ἀναστάσιμες ἐμφανίσεις τοῦ Ἰησοῦ (20, 19-29). Ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς χαρακτηρίζει τὶς ἐνέργειές Του ὡς ἔργον/ἔργα (2,
11· 4, 54· 6, 14· 9, 16· 12, 18) ἐνῶ ὅταν μνημονεύει τὸν ὄρο σημείο τὸν χρησιμοποιεῖ ἀρνητικὰ (4, 48· 6, 26). Ἐνῶ τὰ σημεία
συνδέονται με τὸν ἱστορικὸ Ἰησοῦ, τὰ ἔργα συνεχίζονται ἀπὸ τοὺς μαθητὲς τοῦ καὶ μάλιστα μείζονα (14, 12). Πρὸβλ. Hans-
Ulrich Weidemann, Welches Zeichen tust du? Die Wundergeschichten des Johannesevangeliums, BiKi 61 (2006) 78-82.

Κιρμπέτ Κεννά (Ιώσ., Βίος 16)², 14 χλμ. βόρεια της Ναζαρέτ, με την προηγούμενη συνάντησή Του με τον καταγόμενο απ' την Κανά Ναθαναήλ (21, 2)³. Πιθανόν όμως συμβολίζει και τα εξής:

1. Ο χρονικός προσδιορισμός ανακαλεί καταρχάς την τρίτη μέρα της δημιουργίας. Πρόκειται για έναν συνειρμό, ο οποίος δεν λαμβάνεται υπόψιν στα περισσότερα νεότερα σχετικά υπομνήματα. Επισημαίνεται, όμως, από τον Εβραίο ερμηνευτή P. Lapidé⁴. Η συγκεκριμένη μέρα περιγράφεται στο Γέν. 1, 10-13: *καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὴν ξηρὰν «γῆν» καὶ τὰ συστήματα τῶν ὑδάτων ἐκάλεσεν «θαλάσσης» καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλόν (Ki-tow). Καὶ εἶπεν ὁ Θεός: «βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου σπείρον σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ' ὁμοιότητα καὶ ξύλον κάρπιμον ποιοῦν καρπὸν οὗ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ γένος ἐπὶ τῆς γῆς». Καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐξήνεγκεν ἡ γῆ [...]. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλόν.* Διὰ της ευ-Λογίας τού Θεού επιτυγχάνεται η «αυτόματη» βλάστηση εκ μέρους της «μητέρας» γης, η οποία μέσω του σπέρματος παράγει αφθονία καρπών και ταυτόχρονα συνδημιουργεί με τον Θεό. Το γεγονός τῆς αφθονίας μεταδίδεται στον αναγνώστη της *Γενέσεως* με το πολυσύνδετο σχήμα, τις επαναλήψεις, αλλά και την έκταση της περιγραφῆς της τρίτης ημέρας. Σημειωτέον ὅτι εἶναι ἡ μοναδική (μέρα) κατὰ τὴν ὁποία ἀκούγεται διπλή θεϊκὴ ἐπιδοκιμασία (καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλόν). Αὐτὴ ἡ ἀφθονία στὴν ἀφήγηση τοῦ *Ιερατικοῦ Κώδικα* ἀποσκοπεῖ στὴν ἐπιβίωση τῶν κτηνῶν καὶ τὴ διαβίωση τοῦ πρώτου ζευγαριού, ἀφοῦ ἡ τρίτη ἡμέρα συνδέεται ἀρρηκτὰ με τὴν ἑκτη⁵. Ἡ ἴδια εὐλογία ἐπαναλαμβάνεται μετὰ τὸν Κατακλυσμὸ στὸν Νῶε (8, 22-9, 7), ὁ ὁποῖος ξεκινᾷ τὴν καλλι-ἐργεῖα τῆς καθαρμένης γῆς φυτεύοντας ἀμπελώνα καὶ παράγοντας

² Σε αὐτὴ καὶ ὄχι τὴν *Κεφρ Κανά* 6 χλμ Β.Α. τῆς κώμης ποῦ ἀνατράφηκε, συγκλίνουν οἱ ἐρευνητές. Βλ. Χρ. Καρακόλη, *Ἡ θεολογικὴ σημασία τῶν Θαυμάτων στο Κατὰ Ἰωάννη Εὐαγγέλιο*, Θεσσαλονίκη: Πουρναρά 1997, 95-118. 96. E. Little, *Echoes of the Old Testament in the Wine of Cana in Galilee (John 2: 1-11) and the Multiplication of the Loaves and Fish (John 6 : 1-15)*, Paris 1998, 19-69. W. Luetgehetmann, *Die Hochzeit von Kana (John 2, 1-11)* Regensburg 1990, 261-277. M. Hengel, *The Interpretation of the Wine Miracle at Cana. John 2: 1-11, Glory of Christ in the New Testament* (hrsg. L.D. Hurst-N.T. Wright), Oxford 1987, 112. Jesus gegen Dionysos? Ein Beitrag zur Kontextualisierung des Johannesevangeliums

καὶ M. Hengel, *The Interpretation of the Wine Miracle at Cana. John 2: 1-11, Glory of Christ in the New Testament* (hrsg. L.D. Hurst-N.T. Wright), Oxford 1987, 112.

³ Σύμφωνα με τὸν Σ. Αγουρίδη, *Το Κατὰ Ἰωάννη Εὐαγγέλιο Α'. Κεφ. 1-12*, Θεσσαλονίκη: Πουρναρά 2005, 235-6, ὁ Ἰωάννης χρησιμοποίησε μιὰ αὐτοτελὴ Πηγὴ τῶν Σημείων, κάτι ὅμως τὸ ὁποῖο συνιστᾷ ὑπόθεση ἀφοῦ καὶ φρασεολογικὰ καὶ θεολογικὰ τὰ σημεῖα εἶναι ἀρρηκτὰ συνδεδεμένα με τὸ ὑπόλοιπο Κείμενο. Στὴν παρούσα ἐργασία τὸ πρῶτο σημεῖο θὰ «ανα-γνωσθεῖ» στὴ συνάφειά του.

⁴ P. Lapidé, *Ist die Bibel richtig übersetzt?*, Gütersloh: Mohn, 88: *Gott will nun an Mitarbeiter am Schöpfungswerk, denen er die freie Kreativität gewährt (Gen. 4, 1)*.

⁵ Συνοψίζοντας ὁ Hans Küng (*Ἡ Ἀρχὴ τῶν Πάντων. Φυσικὲς Ἐπιστήμες καὶ Θρησκεία*, Αθήνα: Οὐρανός 2009, 221-222) τὴν ἱστορικοκριτικὴ ἐρμηνεία τῆς περὶ δημιουργίας ἀφήγησης τοῦ *Ιερατικοῦ κώδικα* (Γέν. 1, 2-2, 4), υπογραμμίζει τὸ γεγονός ὅτι σ' αὐτὴν δὲν γίνονται περιγραφές χρονικῶν περιόδων τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τὶς τρεῖς πρώτες «ἡμέρες» κατασκευάζονται οἱ τρεῖς χώροι ζωῆς, οἱ ὁποῖοι κατόπιν στὶς ἐπόμενες τρεῖς διακοσμούνται. Για παράδειγμα τὴν πρώτη ἡμέρα ἀκούγεται τὸ «Γενηθήτω φῶς» καὶ τὴν τέταρτη ἡμέρα διακοσμείται τὸ στερέωμα με τὸν ἥλιο, τὴ σελήνη καὶ τὰ ἀστρά. Ἐτσι συγκεκριμενοποιούνται οἱ τάξεις τῶν ὄντων κατὰ εἶδος, μέγεθος, γένος, μορφή καὶ φύλο, ποῦ γεμίζουν τοὺς τρεῖς χώρους. Συνεπῶς πρόκειται μᾶλλον γιὰ φαινομενολογία τοῦ κόσμου παρά γιὰ μιὰ κοσμογονία. Ἄρα τὴν τρίτη ἡμέρα κατασκευάζεται ὁ χώρος ἐκεῖνος στὸν ὁποῖο θὰ ζήσουν τὰ ζῶα καὶ κατεξοχὴν ὁ ἄνθρωπος, ἄνδρα καὶ γυναῖκα, ποῦ εἶναι κατασκευασμένοι κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν τοῦ τριαδικοῦ Θεοῦ: καὶ ἠλόγησεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς λέγων: «ἀυξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς καὶ ἄρχετε τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἔρπετων τῶν ἔρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς». Καὶ εἶπεν ὁ Θεός: «ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν πᾶν χόρτον σπόριμον σπείρον σπέρμα ὃ ἐστὶν ἐπάνω πάσης τῆς γῆς καὶ πᾶν ξύλον ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καρπὸν σπέρματος σποριμὸν ὑμῖν ἔσται εἰς βρώσιν» (Γέν. 1, 28-29).

οίνο, ο οποίος όμως εν συνεχεία γίνεται αφορμή μέθης (9, 19-21). Στην ιωάννεια αφήγηση του πρώτου «σημείου» ο Ιησούς παράγει αυτομάτως (χωρίς κάποια ειδική ευλογία ή χειρονομία) από το ύδωρ, όχι απλώς άμπελο αλλά άφθονο οίνο προκειμένου να παρατείνει την γαμήλια ευφροσύνη του ζευγαριού (το οποίο παραδόξως παραμένει στο παρασκήνιο της αφήγησης) και των καλεσμένων του. Άλλωστε ο αναγνώστης του Ευαγγελίου γνωρίζει ήδη από τον ποιητικό Πρόλογο του Ιω. ότι η Δημιουργία του Σύμπαντος επιτελέστηκε διά του Λόγου, όπως ονομάζεται μόνον σ' αυτόν (τον Πρόλογο) ο χορηγός της ζωής, του φωτός, της χάριτος και της αλήθειας Ι. Χριστός. Αυτό το γεγονός καλούνται να συνειδητοποιήσουν και οι μαθητές, οι οποίοι στο γεγονός που προηγείται και κατακλείει τη συγκρότηση του κύκλου των διακόνων του (12, 36), έχουν δεχθεί στο πρόσωπο του αληθινού «ορώντος» *Ισραηλίτη* Ναθαναήλ την αψευδή επαγγελία (*ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν*) ότι κατά τη διάρκεια της ακολουθίας του Ιησού, η οποία υποκαθιστά τη μαθητεία στην Τορά, στο πρόσωπό Του θα δουν *μειζονα πράγματα* από την πραγμάτωση απλώς του οράματος του «μαρμαρωμένου» Χριστού - Βασιλέα. Θα διαπιστώσουν ότι ενώπιόν τους και ανάμεσά τους βρίσκεται ο *Υιός του Ανθρώπου* που γεφυρώνει το άκτιστο με το κτιστό, όντας ταυτόχρονα ο *οίκος του Θεού* και η *πύλη του Ουρανού* (Γέν. 28). Ακριβώς με το πρώτο επισυναπτόμενο σημείο ο παρακαθήμενος στο γάμο Ιησούς **αναδεικνύεται εν τοις πράγμασι στα μάτια των μαθητών Του ως ο δημιουργός και συντηρητής τού Σύμπαντος** (όπως ακριβώς διακηρύχθηκε στον Πρό-Λογο), τον οποίο «είδε» στην αρχή της πορείας για να συναντήσει τις δύο μελλοντικές συζύγους που του χάρισαν πλήθος απογόνων ο πρώτος «Ισραηλίτης», ο *Ιακώβ*, στο νυκτερινό του όραμα⁶, αλλά και ο κατεξοχήν προφήτης του Ισραήλ Μωυσής ομιλώντας στη *Γένεση* περί της δημιουργίας (1, 45 5, 45). Αυτό το γεγονός συνεπάγεται ταυτόχρονα ότι **Αυτός είναι και ο αναδημιουργός και του πάσχοντος ανθρώπου και του Σύμπαντος ολοκλήρου**⁷, όπως θα αποδειχθεί και με τα δύο σημεία-θεραπείες στις δύο σπουδαιότερες κολυμβήθρες της Ιερουσαλήμ (τη Βηθεσδά και τη Σιλωάμ) στα κεφ. 5 και 9⁸ αλλά και με τη *χορηγία* του ύδατος και άρτου και μάλιστα ζώντος στα κεφ. 4. 6-7. Ολόκληρη η επτάδα των σημείων, η οποία αναδιπλώνει τη δημιουργική ενέργεια του Ιησού, όπως αυτή φανερώνεται στο Γάμο της Κανά και αφορά στην κτίση, κορυφώνεται με την αναδημιουργία των

⁶ Ο άγνωστος στους Συνοπτικούς μαθητής «αληθινός Ισραηλίτης» Ναθαναήλ στο τέλος της ιωάννειας αφήγησης της «κλήσης» των μαθητών παραλληλίζεται από τον Ιησού με τον Ιακώβ που μετά τη νυκτερινή πάλη ονομάστηκε *Ισραήλ* (Γέν. 32, 28), όνομα το οποίο βάσει παρετυμολογίας ερμηνευόταν *ο ορών τον Θεό* (Φίλων, *Νόμων Ιερών* 3.186). Ο συγκεκριμένος Πατριάρχης ξεερχόμενος από την πατρίδα του, προκειμένου να ξενιτευτεί ένεκα του μίσους του αδελφού του Ησαύ αλλά και να μη λάβει *γυναίκα από των θυγατέρων Χαναάν* (Γέν. 28, 6), είδε στη Βαιθήλ (Γέν. 28, 12) το όραμα της Κλίμακας. Ακολούθησαν οι γάμοι του με τη Λεία και τη Ραχήλ που του προσέφεραν πολυάριθμους απογόνους (εκπληρώνοντας έτσι τις επαγγελίες του Θεού) και η επιστροφή του στην πατρίδα. Με το πρώτο λόγιο «*ἀμὴν, ἀμὴν λέγω*» ο Ιησούς παραλληλίζει τον εαυτό Του, τον οποίο και αυτοχαρακτηρίζει ως Υιό Ανθρώπου, με την κλίμακα που ενώνει την γη με τον ουρανό και τον ταυτίζει με τον κατεξοχήν *οἶκο Θεοῦ* και *τὴν πύλη τοῦ Οὐρανοῦ*. Με το επόμενο πρώτο σημείο «ευλογεῖ» (όχι απλώς λεκτικά αλλά με τη χορηγία του) τη γαμήλια συνάφεια.

⁷ Ο Hans Küng (*Η Αρχή των Πάντων. Φυσικές Επιστήμες και Θρησκεία*, Αθήνα: Ουρανός 2009, 231-2) επισημαίνει ότι η χριστιανική θεολογία (sc: αλλά και η θεολογία της Π.Δ.) εμμένει στο ότι η δημιουργία είναι συνεχής και αέναη (creation continua). Μόνον έτσι καθίσταται δυνατή σήμερα η κατανόηση του γίνεσθαι του κόσμου ως μιας συνεχιζόμενης διαδικασίας μέσα στο χρόνο, η οποία δεν αποκλείει, αλλά περιλαμβάνει τη γένεση νέων δομών. Δημιουργία από το μηδέν και συνεχιζόμενη Δημιουργία πρέπει να θεωρούνται ως μια ενότητα. «Δημιουργία εκ του μηδενός» (creatio ex nihilo) και «δημιουργία συνεχής» (creatio continua) ονοματίζουν την μία και την αυτή, άχρονη και δημιουργούσα τον χρόνο, ενέργεια του αιωνίου Θεού.

⁸ Ιδίως το *σημείο* της Βηθεσδά στο κεφ. 5 αποδεικνύει το είδος του σαββατισμού τόσο του Πατέρα όσο και του Υιού, ο οποίος ανασταίνει τους νεκρούς και τους δίνει την αιώνια ζωή.

οφθαλμών τού εκ γενετής τυφλού από πηλό (κατ' απομίμηση της δημιουργίας τού Αδάμ) και την ανάσταση του σεσηπότος βροτού Λαζάρου διά του κραταιού λόγου Εκείνου, ο οποίος διακηρύσσει ότι είναι το φως (8, 12), η ανάστασις και η ζωή (11, 25). Αυτή τη σημασιολογία του θαύματος ως «σημείου» της παρουσίας και της δράσης στη γη τού Ιησού Χριστού ως Θεού (ανα) δημιουργού του Σύμπαντος και ποιητή του ανθρωπίνου ζεύγους υπεμφαίνει ο ίδιος ο Ιωάννης τοποθετώντας το θαύμα της Κανά την έκτη ημέρα της πρώτης εβδομάδας της δημόσιας Παρουσίας του Ιησού⁹ ενώ επεσήμαναν πρώτοι οι Πατέρες¹⁰. Η σπουδαιότητα της συγκεκριμένης Χριστολογίας για τους «Έλληνες» ακροατές τού Ιω. που επεδείκνυαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την κοσμογονία και την κοσμολογία ήταν ιδιαίτερη¹¹. Ήδη στη σοφολογική γραμματεία και ή γενεσιουργός μεγέθους και καλλονής κτισμάτων «νύμφη» Σοφία (13, 5) συνδυάζει χαρακτηριστικά μετόχου/μεσίτη της δημιουργίας και αμφιτρύωνα/εστιάτορα: ή Σοφία ώκοδόμησεν έαυτῆ οἶκον και ύπήρεισεν στύλους έπτά ² έσφαξεν τὰ έαυτῆς θύματα, έκέρασεν είς κρατήρα τόν έαυτῆς οἶνον και ήτοιμάσατο τῆν έαυτῆς τράπεζαν ³άπέστειλεν τούς έαυτῆς δούλους συγκαλούσα μετά ύψηλου κηρύγματος έπί κρατήρα λέγουσα ⁴ός έστιν άφρων εκκλινάτω πρός με και τοῖς ένδεέσι φρενών είπεν «⁵έλλατε φάγετε

⁹ Επί τη βάσει της σκόπιμης προφανώς χρήσης της εισαγωγικής φράσης τῆ ἐπαύριον (1, 29. 35. 43) προκύπτουν οι εξής μέρες, οι οποίες περιγράφουν την αρχή της δημόσιας δράσης του Ιησού: 1^η: 1, 19-28. 2^η: 1, 29-34, 3^η: 1, 35-42. 4^η: 1, 43-51. Έτσι προκύπτει ένα σχήμα έξι ημερών, όπως και στο Ιω. 11, 6. 17 (όπου την τελευταία ημέρα έχουμε την **ανάσταση του Λαζάρου**) αλλά και στο 12, 1-19, 42 (όπου αντιστοίχως περιγράφεται η Ύψωση [σταύρωση και ανάσταση] του Ιησού). Βλ. Jörn-Michael Schröder, *Das eschatologische Israel im Johannesevangelium. Eine Untersuchung der johanneischen Israel-Konzeption in Joh 2-4 und Joh 6*, Tübingen-Basel: Francke 2003 61-32. Είναι χαρακτηριστικό άλλωστε ότι στο αποκορύφωμα της πρώτης εβδομάδας αρχίζει για πρώτη φορά να κτυπά στο Ευαγγέλιο η ώρα του Ιησού.

¹⁰ Στα Αποσπάσματα του Οριγένη στο Κατά Ιωάννη κατά το σχολιασμό του συγκεκριμένου «σημείου» αναφέρονται τα εξής: *[Τρίτης ἤδη ἡμέρας ἐνεσητηκίας ἀφ' οὗ ὁ Ἰησοῦς ἐβαπτίσθη, γάμου ἐν Κανά τῆς Γαλιλαίας γενομένου, καὶ οὐσης τῆς μητρὸς Ἰησοῦ ἐκεῖ καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἐκλήθη ἅμα τῶν μαθητῶν. Καὶ γὰρ ποιητὴς ὢν ὁ Ἰησοῦς τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναῖκος οὐ παραιτεῖται κληθῆναι ἐν γάμῳ, αὐτὸς ὢν ὁ μετὰ τὸ πλάσαι τὴν Εὐαν ἀγαγὼν αὐτὴν πρὸς τὸν Ἀδὰμ (28). Ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος επισημαίνει: *Νῦν μέντοι δεικνύς, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ ἐν ταῖς ἀμπέλοις τὸ ὕδωρ μεταβάλλων, καὶ τὸν ὑετὸν διὰ τῆς ρίζης εἰς οἶνον τρέπων, ὅπερ ἐν τῷ φυτῷ διὰ πολλοῦ χρόνου γίνεται, τοῦτο ἀθρόον ἐν τῷ γάμῳ εἰργάσατο* (PG. 59. 135). Βλ. Π.Ν. Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ιωάννην Ευαγγέλιον*, Αθήνα: Σωτήρ ³1979, 173.*

¹¹ Το ότι ο Ιωάννης λαμβάνει σοβαρά υπόψη του τον τρόπο σκέψης των «Ελλήνων» ακροατών του συνάγεται από το Ιω. 12, 20-26, όπου ως «προφήτης» της ύψωσης χρησιμοποιείται ο σπόρος και ο κύκλος της «ζωής» του. Υπό αυτήν την έποψη ίσως το «σημείο» της Κανά απαντά στις αναζητήσεις των εθνικών που επένδυαν στο μύθο του Διονύσου (C.S. Keener, *The Gospel of John. Commentary. Volume I*, Peabody: Hendrickson 2005, 467). Ο Πάπας Βενέδικτος ΙΣΤ', *Ιησούς από Ναζαρέτ Α' Μέρος: Από τη Βάπτιση στον Ιορδάνη έως τη Μεταμόρφωση*, Αθήνα: Ψυχογιός 2007, 244-6 επισημαίνει τα εξής: *Η θρησκευοἰστορική έρευνα συχνά αναφέρει ως παράλληλο της ιστορίας της Κανά το μύθο του Διονύσου, το θεό, ο οποίος τον ανακάλυψε και στον οποίο αποδίδουν ακόμη και τη μεταβολή του ύδατος σε οἶνο –ένα μυθικό γεγονός, το οποίο ακόμη και λειτουργικά πραγματοποιούνταν. Ο μεγάλος Ιουδαἰος θεολόγος Φίλων ο Αλεξανδρεὺς (περ. 13 π.Χ. – 45/50 μ.Χ.) είχε μεταλλάξει (οι υπογραμμίσεις δικές μου) τη σημασία αυτής της αφήγησης απομυθοποιώντας την. Ο αληθινός δότης του οἴνου είναι, όπως αναφέρει, ο θεϊκός Λόγος. Αυτός είναι που μας παρέχει τη χαρά, τη γλυκύτητα, την τέρψη του αληθινού οἴνου. Ο Φίλων (Περί του θεοπέμπτου είναι τους ονειρούς 2.249) όμως ιστορικολυτρωτικά συνδέει τη συγκεκριμένη θεολογία του περί του Λόγου με το Μελχισεδέκ, ο οποίος προσέφερε άρτο και οἶνο. Στο πρόσωπο του Μελχισεδέκ δρα ο Λόγος ο οποίος μας προσφέρει τα πραγματικά δώρα για την ανθρωπότητα: κατ' αυτόν τον τρόπο ο Μελχισεδέκ εμφανίζεται συγχρόνως ως ο ιερέας μίας λειτουργίας του Σύμπαντος (Barrett 211 κ.ε.). Είναι πολύ αμφίβολο εάν ο Ιωάννης σκεπτόταν επί μίας τέτοιας βάσεως. Η θεώρηση της αφήγησης της Κανά ως αποκάλυψης του μυστηρίου και της κοσμικής λειτουργίας του Λόγου, όπου μεταμορφώνεται και βρίσκει τη κρυμμένη του αλήθεια ο μύθος του Διονύσου, θα μπορούσε να τεκμηριωθεί από τα εξής στοιχεία: α) ο ίδιος ο Ιησούς παραπέμπει ερμηνεύοντας την αποστολή του στον Ψ. 109 (110), όπου παρουσιάζεται η ιεροσύνη του Μελχισεδέκ (Μκ. 12, 35-37) β) η Προς Εβραίους, η οποία συγγενεύει με το Κατά Ιωάννη, ρητά περιλαμβάνει τη θεολογία περί του Μελχισεδέκ γ) ο Ιωάννης προβάλλει τον Ιησού ως το Λόγο του Θεού και όχι ως τον ίδιο το Θεό δ) τέλος ο Κύριος πρόσφερε ως φορείς του νέου δεσμού τον άρτο και τον οἶνο. Κριτική σε εκείνους τους οπαδούς της θρησκευοἰστορικής Σχολής που «βλέπουν» δάνεια από τη διονυσιακή λατρεία βλ. Καρακόλη 110-1.*

των ἐμῶν ἄρτων καὶ πίετε οἶνον ὃν ἐκέρασα ὑμῖν ἵνα ἀπολείπετε ἀφροσύνην καὶ ζήσεσθε καὶ ζητήσατε φρόνησιν ἵνα βιώσητε καὶ κατορθώσατε ἐν γνώσει σύνεσιν» (Παρ. 9, 1-7· Σιρ. 15, 3· 24, 19-22).

2. Όλα τα υπομνήματα υπογραμμίζουν ότι η τρίτη ημέρα ανακαλεί επίσης την παράδοση του Νόμου/της Τορά σε λίθινες πλάκες στο Μωυσή στο όρος Σινά μετά από κάθαρση και νηστεία (στην οποία συμπεριλαμβάνεται και η αποχή από τις συζυγικές σχέσεις) και ανάμεσα σε ηφαιστειακά αποκαλυπτικά φαινόμενα: ἐγένετο δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γενηθέντος πρὸς ὄρθρον καὶ ἐγίνοντο φωναὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ νεφέλη γνοφώδης ἐπ’ ὄρους Σινᾶ [...] διὰ τὸ καταβεβηκέναι ἐπ’ αὐτὸ τὸν Θεὸν ἐν πυρὶ (Ἐξ. 19, 16-18). Ο Β. Olsson¹² επεσήμανε τις εξής συνάφειες μεταξύ του Κατὰ Ιωάννη και της Εξόδου:

Ιω. 2	Ἐξ. 19. 24
Τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ (2, 1)	Τῇ [...] ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ (19, 11.16)
Σχήμα ἑξὶ ημερῶν (1, 29-2, 1)	Σχήμα ἑξὶ ημερῶν (κεφ. 19-24)
καλέω (1, 42· 2, 2)	καλέω (19, 3.7.20)
ὅ, τι ἂν λέγῃ ὑμῖν ποιήσατε (2, 5)	πάντα, ὅσα εἶπεν ὁ Θεός, ποιήσομεν καὶ ἀκουσόμεθα (19, 8· 24, 3.7)
καθαρισμός (2, 6)	ἔπλυναν (19, 14)
πιστεύω (2, 11)	πιστεύω (19, 9)
καταβαίνω (1,32.33.51· 2,12)	καταβαίνω (19, 10.11.14.18. 20.21. 24. 25)
ἀναβαίνω (1, 51· 2, 13)	ἀναβαινεῖω (19, 3.12.13.18.20.24)

Η παραλληλότητα όμως των δύο περικοπών δεν περιορίζεται στο επίπεδο των λεξημάτων ή της συνάφειας αλλά όπως εν συνεχεία θα αποδειχθεί είναι πολύ βαθύτερη και ουσιαστική, «υπομνηματίζοντας» το φινάλε του ποιητικού Προλόγου: ὅτι ὁ Νόμος διὰ Μωϋσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο (1, 17). Το τέλος τῆς σύναψης τῆς διαθήκης, τῆς ὁποίας (σύναψης) προηγήθηκε κάθαρση και νηστεία του λαοῦ που για πρώτη φορά στους πρόποδες τοῦ Σινά χαρακτηρίζεται ως βασιλείον ἱεράτευμα (Ἐξ. 19, 6. 10-11), επιβεβαιώθηκε με την ανάβαση του ἔχοντος το τρισσό αξίωμα Θεόπτη συνοδεία τριῶν προσώπων και των εβδομήκοντα τῆς Γερουσίας στο ἴδιο ὄρος ὅπου ἔφαγον καὶ ἔπιον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἰσραὴλ (24, 9-11). Ἐπονται (στην Εξοδο) οι οδηγίες για τῆ Λατρεία που εἶχε ως πυρῆνα τῆς τῆν Κιβωτό και μετέπειτα το Ναό¹³. Ο Ἰησοῦς Χριστός δεν ἀποκαλύπτει στους μαθητές, οι ὁποῖοι στην προηγούμενη ἐνότητα συγκροτοῦν τῆν «ἀπαρχή» του ἄδολου και ἀληθινοῦ Ἰσραὴλ, τῆ δόξα-kabod Του στη Σιών, ἀλλά στην Κανά, μια

¹² Structure and Meaning in the Fourth Gospel, CB 6, Uppsala 1974, 71. Ἐχει ληφθεῖ ἀπὸ τον Schröder, Das eschatologische Israel 65-66. Ο Β. Olsson κάνει μάλιστα λόγο για „Sinai-Screen". Ἐπίσης, σύμφωνα με το Ταργκούμε, στο 19, 9, ἡ δόξα του Κυρίου ἀποκαλύφθηκε προκειμένου ο λαός να πιστέψει στον Μωυσή. Σχετικά με τῆν παραλληλότητα του γάμου τῆς Κανά με τῆν νομοδοσία στο Σινά βλ. Καρακόλη, Η θεολογική σημασία των Θαυμάτων, 108 υποσ. 56. Πρωτοπρ. Ιω. Γ. Σκιαδαρέση, Ἐρμηνεία Περικοπῶν Ἰωάννηας Γραμματείας, Θεσσαλονίκη: Πουρναρά 2008, 98. C.S. Keener, The Gospel of John. Commentary. Volume I, Peabody: Hendrickson 2005, 467.

¹³ Σημειολογικά παρατηρεῖται ἤδη ἀπὸ τῆν πρώτη φράση του Ιω. ἡ τεχνική του συγγραφέα μέσω φράσεων ὅπως το Ἐν ἀρχῇ να συσχετίζει γεγονότα τῆς Τορά με τον Ἰησοῦ Χριστό, ο ὁποῖος με τῆν Παρουσία Του τῆν υποκαθιστά. Ἐπίσης ο ακροατῆς του Ιω. γνωρίζει ἀπὸ τον ἐπίλογο του ποιητικοῦ Προ-λόγου ὅτι ὁ Νόμος διὰ Μωϋσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. Ο Τρεμπέλας, Κατὰ Ἰωάννην 90, σημειώνει ὅτι ἐνώ ο Μωυσῆς εισηγάγε τις πληγές με τῆ μεταβολή του ὕδατος σε αἶμα (Ἐξ. 4, 9) ἀλλά και τις ευεργεσίες του ἀντλώντας ὕδωρ στην ἔρημο ἀπὸ τον ξηρὸ βράχο, ο Ἰησοῦς ἀπλῶς με το να θέλει, ἀθορῶβως και ἐν σιγῇ μεταβάλλει το ὕδωρ σε οἶνο.

κώμη της περιφερειακής, άσημης αλλά και κακόφημης/βέβηλης (ένεκα ακριβώς της απόστασης της από τον «πυρήνα της αγιότητας», το Ναό της Ιερουσαλήμ) Γαλιλαίας (7, 40). Επιπλέον η δόξα Του δεν φανερώνεται *έν πυρί*, με καταγιγιστικά επουράνια και επίγεια φαινόμενα, αλλά με τη μεταβολή τού κατεξοχήν μέσου των καθαρμών (όπου αγνίζονταν-«βαπτίζονταν», όπως στους πρόποδες του Σινά οι Ιουδαίοι προκειμένου να απαλλαγούν από την ακαθαρσία και να καταστούν λατρευτικά άμωμοι εκπληρώνοντας το ιδεώδες του *Λευιτικού* και ολόκληρης της Τορά) σε οίνο αρίστης ποιότητας παρά τον κίνδυνο «ηθικών παρεκτροπών», όπως συνέβη με το Νώε. Έτσι το μέσον που υπηρετούσε τη διάκριση από τα ακάθαρτα/βέβηλα όντα (γυναίκες, εθνικούς) μεταβάλλεται σε συντελεστή κοινωνίας-σχέσης, η οποία, όπως εν συνεχεία θα διαπιστωθεί, θα ολοκληρωθεί με την *θεία Κοινωνία* του αίματός Του όταν έλθει η «ώρα» της Ύψωσης. Με την *τρίτη ημέρα* υποδηλώνεται συνεπώς ότι ο Δημιουργός, Αυτός που ως κλίμακα γεφυρώνει κάθετα τη γη με τον Ουρανό, εγκαινιάζει με την Παρουσία Του την **καινούργια Διαθήκη**, καταλύοντας τη διάκριση καθάρου και ακαθάρτου (όπως αυτή διαχρονικά εφαρμόζεται στις σφαίρες της τροφής και του γάμου) και συσφίγγοντας την οριζόντια σχέση των ανθρώπων και ιδιαίτερα το γαμήλιο δεσμό. Κατ' επέκτασιν συμβάλλει **στη συγκρότηση του οίκου**, ο οποίος και θα αποτελέσει το «ναό», τον λατρευτικό πυρήνα της χριστιανικής Εκκλησίας. Έπεται η εκδήλωση του ζήλου του Ιησού στον Οίκο του Πατρός Του και η προφητεία της υποκατάστασής του με το αναστημένο Σώμα Του, το οποίο οι ακροατές του Ιω. κοινωνούσαν στις *κατ' οίκον Εκκλησίες* της Εφέσου ή της Συρίας. Η αποκατάσταση του οίκου-της οικογένειας επιτυγχάνεται και με τη *σωτηρία από το θάνατο* τού γιου του αξιωματούχου του βασιλιά (4, 43-54). Πρόκειται για το δεύτερο σημείο επίσης από την Κανά και μάλιστα επίσης τρεις μέρες μετά την εγκατάλειψη της υδρίας υπό της γυναίκας στο φρέαρ του Ιακώβ και την «κλήση» των Σαμαρειτών (4, 43-46)¹⁴. Ο πατέρας πιστεύει στο λόγο του Κυρίου και τελικά συνειδητοποιεί την ανάρρωση του παιδιού του [*έν*] *ἐκείνη τῇ ὥρᾳ ἐν ἣ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ὁ υἱός σου ζῆ, καὶ ἐπίστευσεν αὐτός καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη* (4, 46). Αυτό (το σημείο) δίκη Συμπερίληψης (Inclusio) ολοκληρώνει την ενότητα των Ιω. 2-4, την οποία διαπερνά το μοτίβο του νερού και γάμου, ο οποίος συνδεόταν στον Ιουδαϊσμό κατεξοχήν με την παράδοση τῆς Διαθήκης στο Σινά¹⁵. Σημειωτέον ότι και το τελευταίο σημείο τῆς ἀνάστασης του Λαζάρου που επιτελείται για να δοξασθεῖ ὁ Υἱός του Θεοῦ (11, 4) τελειώνεται με την συνδείπνηση του Ιησού με την **οικογένεια του φίλου Του** (12, 1) και τη χρήση Του με πολύτιμο μύρο¹⁶. Η *Καينὴ Διαθήκη* του Ιησού, ο οποίος όπως αποδεικνύεται από το σκόπιμο απότομο «ατελές» τέλος τῆς υπό εξέτασιν περικοπῆς υποκαθιστά το Νυμφίο, ἔχει τα χαρακτηριστικά τῆς χάριτος ἀντὶ χάριτος – τῆς εξαιρετικῆς πλούσιας δωρεᾶς (1, 16) και τῆς ἀλήθειας¹⁷, ενώ θα ολοκληρωθεί με την κάθαρση των ποδῶν και ολόκληρης της

¹⁴ Βλ. Καρακόλης, *Η θεολογική σημασία των Θαυμάτων*, 98.

¹⁵ Σύμφωνα με τον Jörn-Michael Schröder, *Das eschatologische Israel*, 65-66, τα δύο σημεία που περικλείουν το Ιω. 2-4 έχουν ως υπόβαθρο το **Γ' Βασ. 17**. Εκεί περιγράφονται (α) το θαύμα πολλαπλασιασμού του αλεύρου και του οίνου και (β) η ἀνάσταση του μονάκριβου γιου τῆς χήρας ἀπὸ τα Σεραπτά τῆς Σιδωνίας, που επιτελούνται ἀπὸ τον Ηλία τον Θεοβίτη σε χώρα εθνική. Το γεγονός τῆς ἀνάστασης εἰσάγεται και αὐτό με τὴ φράση τῆς χήρας πρὸς Ηλία: *τί ἐμοὶ καὶ σοὶ ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ εἰσηλθες πρὸς με τοῦ ἀναμνήσαι τὰς ἀδικίας μου καὶ θανατῶσαι τὸν υἱόν μου* (17, 18). Ο ἴδιος ερευνητῆς ἐπισημαίνει τὶς ἀντιστοιχίες που παρουσιάζει τὶς ομοιότητες του Γάμου τῆς Κανά με το **Μκ. 2, 18**: *Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ Νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστὶν νηστεύειν;* και στις δύο περιπτώσεις στρατηγική θέση κατέχει ἡ ἀντίθεση καινού και παλαιού στο πλαίσιο τῆς ἀντιπαράθεσης τῆς χριστιανικῆς κοινότητος με τους Φαρισαίους.

¹⁶ Ἀπαιχτείται ἔτσι ἡ Ευχαριστία που ἀκολουθεῖ του Βαπτίσματος, το οποίο βιώνεται ως πέρασμα ἀπὸ το θάνατο στη ζωὴ. Πρβλ. Weidemann, *Welches Zeichen tust du?* 82.

¹⁷ Σύμφωνα με το Ν. Σωτηρόπουλο, *Ερμηνεία Δυσκόλων Χωρίων τῆς Γραφῆς*, Τόμος Β', Αθήνα 1990, 80-81, ὁ ὅρος ἀλήθεια ἐν προκειμένῳ μπορεῖ ἐπίσης να σημαίνει τὴν ωραιότητα, τὴν ομορφιά, το μεγαλεῖο ὅπως συμβαίνει στο Ψ. 88 (89), 6-9 και σε ἄλλα χωρία τῆς Π.Δ..

υπαρξης των μαθητών όχι με το περιεχόμενο της «υδρίας» αλλά με την πράξη του νιπτήρα και το λόγο Του στο κεφ. 13 κε., το οποίο όπως και ο Γάμος της Κανά εισάγει στο Ιω. ένα νέο στάδιο της ζωής του Ι. Χριστού.

3. Ήδη στο παρόν, το τραπέζι του Γάμου, με την παρουσία του Ιησού και των μαθητών Του¹⁸ αλλά και την επίμονη μεσιτεία της μητέρας Του¹⁹, ο προσκεκλημένος γεύεται την εσχατολογική γιορτή του Θεού με τους ανθρώπους, προς την οποία αποσκοπούσαν όλες οι προσδοκίες του Ισραήλ, *ὁ Μωυσῆς καὶ οἱ Προφῆται* (1, 45). Στη γνωστή ως «Αποκάλυψη του Ησαΐα» (Ησ. 24-27) περιγράφεται το πώς ο Κύριος του Σύμπαντος θα δοξασθεί ενώπιον των πρεσβυτέρων Του: *ὁ Κύριος τοῦ Σύμπαντος θα ετοιμάσει πάνω στο ὄρος Σιών για ὅλους τοὺς λαοὺς συμπόσιο με τα πιο νόστιμα ἐδέσματα, συμπόσιο με ἐκλεκτά κρασιά λαγαρισμένα. Στη συνέχεια μάλιστα γίνεται λόγος ὅτι Αυτὸς θα καταργήσει το πένθιμο πέπλο που ὅλους σκεπάζει τοὺς λαοὺς, το νεκρικό σεντόνι που ὅλα σκεπάζει τα ἔθνη. Θα καταργήσει το θάνατο για πάντα. Και θα σφουγγίσει ο Κύριος ο Θεὸς τα δάκρυα σ' ὅλα τα πρόσωπα* (Ησ. 25, 6-8)²⁰. Σημειωτέον ὅτι στην αρχή της Αποκάλυψης προηγείται η κρίση του Θεού πάνω στη γη, η οποία πενθεί και μαραίνεται. «Σημείο» αυτής της οικολογικής κρίσης είναι η ἔλλειψη κρασιού: *μαραίνεται το ἀμπέλι, στερεύει το κρασί, ὅλοι ὅσοι ἦταν χαρούμενοι στενάζουν. Ο εὐθυμὸς ἤχος των τυμπάνων σταμάτησε, ο θόρυβος ἐκείνων που ξεφάντωναν τελείωσε κι οὐ τόνοι της κιθάρας οὐ χαρούμενοι σὼπάσαν. Δεν τραγουδοῦν πια πίνοντας κρασί* (24, 7-12)²¹. Ἐπεται η προφητεία του τέλους της Μωάβ (25, 10-12). Παρομοίως στο πρώτο ιωάννειο «σημείο» ο Ιησούς, ο οποίος αποδεικνύεται ὄντως ὡς ο Κύριος του Σύμπαντος, δοξάζεται ενώπιον των «πρεσβυτέρων»-μαθητών Του, προσφέροντας ὡπως η Σοφία οἴνο (Σοφ. Σολ. 9, 1) και εν συνεχεία «επιτιθέμενος» ὄχι στη Μωάβ αλλά στο Ναό, ὅπου και προφητεύει τη νίκη ἀπέναντι στον θάνατο (2, 19-22). Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ὅτι η ἕκτη ἡμέρα, κατά την οποία ἐπιτελεῖται το θαῦμα, μπορεί να ἐκληφθῆ ταυτόχρονα ἀπὸ τον ἀναγνώστη και ὡς η ἑβδομη, το Σάββατο δηλ. της πρώτης εβδομάδας δημόσιας δράσης του Ιησού. Αυτή, ὁμως, η κατάπαυση, ὡπως θα ἀναπτυχθῆ στο κεφ. 5, ἐξ ἀφορμῆς της ἐγερσης του παραλύτου της Βηθεσδά την ἡμέρα του Σαββάτου, δε σημαίνει νιρβάνα αλλά ἐργασία ζωοποίησης, ἀνακαίνισης αλλά και κρίσης των ἀπάντων (5, 17). Γι' αὐτό το λόγο ἄλλωστε και το σχῆμα των ἑξι ἡμερῶν κορυφώνεται στο Ιω. και με το Γάμο της Κανά αλλά, ὡπως ἤδη ἐπισημάνθηκε²², αλλά και με την ἀνάσταση του Λαζάρου και την ὑψωση του ἰδίου του Ιησού.

4. Η τρίτη ἡμέρα δεν συνδέει το γεγονός της Κανά μόνον με τη Δημιουργία και τη Διαθήκη, τα οποία καινοποιούνται, αλλά και με την Ἀνάσταση Ιησού, την ἐγερση του Ναοῦ του σώματός Του την τρίτη ἡμέρα (20, 1 κε. πρβλ. Ωσ. 6, 2). Αὐτό το γεγονός προφητεύεται στο ἀμέσως μετὰ το γάμο

¹⁸ Σύμφωνα με τον Καρακόλη, *Η θεολογική σημασία των Θαυμάτων 100*, δεν πρόκειται μόνον για τους ἑξι μαθητές του που κλήθηκαν στο πρώτο κεφ. ἀφοῦ δεν ἀναφέρονται ἄλλες κλήσεις.

¹⁹ Η μεσιτεία είναι συνήθης πρακτική στην πραγμάτωση των ιωάννειων σημείων.

²⁰ Η ἀπόδοση του πρωτοτύπου Κεϊμένου στη Νέα Ἑλληνική προέρχεται ἀπὸ τη Μετάφραση της Βιβλικῆς Ἐταιρείας 1997. *Ὁ: και ποιήσει Κύριος Σαβαὼθ πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ἐπὶ τὸ ὄρος τοῦτο. Πίνονται ἐνφροσύνην, πίνονται οἶνον, χρίσονται μύρον.[...] κατέπιεν ὁ θάνατος ἰσχύσας και πάλιν ἀφείλεν ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ παντός προσώπου τὸ ὄνειδος τοῦ λαοῦ ἀφείλεν ἀπὸ πάσης τῆς γῆς τὸ γὰρ στόμα Κυρίου ἐλάλησεν.*

²¹ Στην Αποκάλυψη του Ιωάννη (18, 22-23) η συνέπεια της Κρίσης της Βαβυλώνας είναι η ἐξῆς: *καὶ φωνὴ κιθαρωδῶν και μουσικῶν και ἀυλητῶν και σαλπιστῶν οὐ μὴ ἀκουσθῆ ἐν σοὶ ἔτι, και πᾶς τεχνίτης πάσης τέχνης οὐ μὴ εὔρεθῆ ἐν σοὶ ἔτι, και φωνὴ μύλου οὐ μὴ ἀκουσθῆ ἐν σοὶ ἔτι, και φῶς λύχνου οὐ μὴ φάνῃ ἐν σοὶ ἔτι, και φωνὴ νυμφίου και νύμφης οὐ μὴ ἀκουσθῆ ἐν σοὶ ἔτι.*

²² Βλ. ὑποσ. 8

επισυναπτόμενο γεγονός της ανατρεπτικής δράσης Του στο ιερό *τέμενος*, όπου δέσποζε η επιβλητική *άμπελος* στη θύρα του Ναού, και εκτός από τον θρόνο του Θεού, τοποθετούνταν ο ομφαλός της γης, ο τάφος τού Αδάμ, το κλείθρο που σφράγισε την άβυσσο του Κατακλυσμού, η «αγία τράπεζα» του Μελχισεδέκ και ο βωμός του Αβραάμ όπου προσφέρθηκε ο Ισαάκ²³. Ενώ διά της παρουσίας Του στο γάμο της Κανά με τη χορηγία του οίνου έδωσε παράταση στο γαμήλιο γλέντι και τη συνεύρεση των ανθρώπων, άρα και στην «οριζόντια» σύσφιγξη των μελών του *οίκου*, στο Ναό ο «ερωτικός» ζήλος Του για τον κατεξοχήν *Οίκο* του *Πατρός Του* εκφράζεται με οργή, ένεκα της διάσπασης της κάθετης σχέσης τού ανθρώπου με τον Θεό. Ο αφορισμός των προβάτων, των βοών και των τραπεζών των κολλυβιστών από το Ιερό δεν αποσκοπεί απλώς στην *Κάθαρση του Ιερού* (όπως συνήθως τιτλοφορείται η συγκεκριμένη περικοπή)²⁴, αλλά στην αποδόμηση του Ναού και την κατάργηση του κατεξοχήν «μηχανισμού» της θρησκείας, της *θυσίας*, η οποία (μαζί με τα παρεπόμενα) τον μεταβάλλει, όπως μόνον το Ιω. επισημαίνει²⁵, *από πατρική εστία σε οίκο εμπορίου* και τη σχέση με τον Νυμφίο - Πατέρα Θεό σε συναλλαγή²⁶. Αυτό το επίσης «προγραμματικό» για το Ευαγγέλιο περιστατικό²⁷, το οποίο εκτυλίσσεται στον ιερότερο χώρο την ιερότερη περίοδο, κορυφώνεται με τη διακήρυξη του κατεξοχήν «σημείου» *Λύσατε τὸν Ναὸν* (και όχι απλώς το *Ιερόν*) *τούτον καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ* (αντί του συνοπτικού *ἀναστήσω*²⁸) *αὐτόν* (2, 18). Έτσι απαντά ο Ιησούς σε εκείνους που επί τη βάσει το Δτ. 13, 2-6 απαιτούν επιβεβαίωση από τον νέο Μωυσή (Δτ. 18, 18, 15). Προφητεύεται έτσι το τελευταίο Πάσχα της ζωής Του, όταν ο Ιησούς ως ο κατεξοχήν πασχάλιος Αμνός και Παις του Κυρίου, *ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ Κόσμου*, θυσιάζεται (19, 36 = Έξ. 12, 10. 46 Ο΄· προβλ. Αρ. 9, 12· Ψ. 33 [34], 21) παρουσία της μητρός Του, η οποία επίσης αποκαλείται *Γύναι* (19, 6) και του Ηγαπημένου εκ των μαθητών. Έπεται το «διψῶ», η νύξη της λόγης, η ρεύση *αἵματος καὶ ὕδατος*, η *αφθονία* μύρων με τα οποία χρίεται από τον Νικόδημο (19, 38), ο ενταφιασμός από τον Ιωσήφ σε κήπο και η συνάντηση με τη Μαγδαληνή Μαρία στον ίδιο χώρο. Χαρακτηριστική είναι μάλιστα η παραλληλότητα μεταξύ των Επιλόγων 2, 22-24· 12, 16-19 (της κατακλείδας της πρώτης ενότητας του Ιω.)²⁹ και 20, 29-31:

²² Ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔλεγεν, καὶ ἐπίστευσαν τῇ Γραφῇ καὶ τῷ λόγῳ ὃν εἶπεν ὁ Ἰησοῦς. ²³ Ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ Πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ **θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει**. ²⁴ αὐτὸς δὲ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν αὐτόν αὐτοῖς διὰ τὸ αὐτόν γινώσκειν πάντα ²⁵καὶ ὅτι οὐ χρεῖαν εἶχεν ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου· αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκεν τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

²³ J. Gnllka, *Χριστιανισμός και Ισλάμ. Μια νέα Προσέγγισις*, Αθήνα: Ουρανός 2008, 366.

²⁴ Μια μονογραφία που συνοψίζει την πατερική και τη σύγχρονη ερμηνεία του συγκεκριμένου γεγονότος είναι η εξής: C. Metzendorf, *Die Tempelaktion Jesu*, Tübingen: Mohr Siebeck 2003.

²⁵ Οι Συνοπτικοί αναφέρονται σε *σπήλαιον ληστῶν* (Μκ. 11, 17=Μτ. 21, 13 = Λκ. 19, 46· Ιερ. 7, 11).

²⁶ Ο P. Stockmeier, *Christlicher Glaube and antike Religiosität, ANRW 2.23.2 871-909*, εδώ 875-889, επισημαίνει ότι γενικότερα στον ελληνορωμαϊκό κόσμο η *religio*, η σχέση του ανθρώπου με τον Θεό (τον Οποίο αρχικά δεν θεωρούσαν ως υπερβατικό, αλλά ως παρόντα στον κόσμο μέσω πολλών εκφάνσεων), ήταν στενά συνδεδεμένη με την τελετουργία (*ritus*), και καθοριζόταν από τους όρους του εμπορίου (*commercium*) και ιδιαίτερος την αρχή: *do ut des* (αρχή της ανταποδοτικότητας).

²⁷ Στους Συνοπτικούς περιλαμβάνεται την τελευταία Μεγάλη Εβδομάδα των Παθών και της Ανάστασης (Μκ. 11, 15-17 // Μτ. 21, 12 κε. // Λκ. 19, 45 κε.).

²⁸ Μκ. 15, 58· Μτ. 26, 61.

²⁹ Στον Επίλογο του α΄ μέρους του Ιω. αφού ο Ιησούς γίνει αποδέκτης στη Βηθανία της χρίσεως από τη Μαρία με πολύτιμη νάρδο, μετά από έξι μέρες, το Πάσχα, επισκέπτεται το Ιερό όπου γίνεται αποδέκτης της ιεραποδημίας των Ελλήνων.

12, 16-19: ⁶Ταῦτα οὐκ ἔγνωσαν αὐτοῦ οἱ μαθηταὶ τὸ πρῶτον³⁰, ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη Ἰησοῦς τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ. ¹⁷Ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ ὅτε τὸν Λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. ¹⁸Διὰ τοῦτο [καὶ] ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσαν τοῦτο αὐτὸν πεποικέναι τὸ σημεῖον. ¹⁹Οἱ οὖν Φαρισαῖοι εἶπαν πρὸς ἑαυτούς· «θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν· ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν».

20, 29-31: ²⁹ Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ὅτι ἐώρακάς με πεπίστευκας; **Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.** ³⁰Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα **σημεῖα** ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν [αὐτοῦ], ἀ οὐκ ἔστιν γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. ³¹ ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύ[σ]ητε ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

Εἶναι προφανές ὅτι προκειμένου να ανιχνευθεῖ ο χαρακτήρας και το μήνυμα της περικοπῆς πρέπει ο μελετητής της να εξετάσει εγγύτερα τη σχέση της με τα γεγονότα της πρώτης επίσκεψης του Ιησού στην Ιερουσαλήμ, η οποία έπεται.

B. ΣΥΓΚΕΙΜΕΝΟ

Συνήθως ως συνδυαστικοί κρίκοι μεταξύ των δύο κειμένων είναι (α) η τρίτη ημέρα, (β) τα σημεία και (γ) η αντίδραση σ' αυτά³¹. Επιπλέον στο κέντρο και των δύο διηγήσεων δεσπόζουν τα μέσα απόκτησης λατρευτικής καθαρότητας/αγιότητας. Στη μεν πρώτη περίπτωση πρόκειται για το νερό, το κείμενον κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν Ἰουδαίων σε υδρίες λίθινες, ὅπως και οι πλάκες του μωσαϊκού Νόμου, για να εξασφαλιστεῖ ο ἀπόλυτος βαθμὸς καθαρότητας³² και στη δεύτερη οι βόες, τὰ πρόβατα, οἱ περισσερές και οἱ κερματιστές/κωλλυβιστές (στοιχεῖα που επαναλαμβάνονται δύο φορές στους στ. 14-15!)³³ που σχετίζονταν με τις θυσίες στο Βωμό των Ολοκαυτωμάτων. Σημειωτέον ὅτι το συγκεκριμένο θυσιαστήριο διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στο Ναό του «μέλλοντος» του Ιεζεκιήλ (κεφ. 40-48), αποδεικνύοντας την έντονη ἀνάγκη που αισθανόταν ο μεταιχμαλωσιακὸς Ἰσραήλ για ἐξιλέωση³⁴. Πρέπει κάποιος να λάβει υπόψιν του ὅτι προτού ο προσκυνητής επισκεφθεῖ

³⁰ Πρόκειται για την εκπλήρωση του Ψ. 117 (118), 26^a και Ζαχ. 9, 9. Ιδιαίτερα στον Ψαλμὸ γίνεται λόγος για την *πύλη* τοῦ Κυρίου (στ. 20), τον *λίθον* ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας (στ. 22· πρβλ. Μκ. 12, 10). Ο συγκεκριμένος στίχος 26 συνδυάζεται με τη φράση: ²⁷Θεὸς κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν συστήσαθε ἑορτὴν ἐν τοῖς πυκάζουσιν ἕως τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου. ²⁸Θεὸς μου εἰ σύ καὶ ἐξομολογήσομαί σοι· Θεὸς μου εἰ σύ καὶ ὑψώσω σε.

³¹ Οἱ ἐπίλογοι του Σημεῖου της Κανά και της Επίσκεψης του Ναοῦ εἶναι οἱ ἐξής: 2, 11 ¹¹Ταύτην ἐποίησεν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανά τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐφάνέρωσεν τὴν δόξαν Αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς Αὐτὸν οἱ μαθηταὶ Αὐτοῦ. 2, 23-25: ²³Ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ Πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἀ ἐποίησε. ²⁴ αὐτὸς δὲ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν αὐτὸν αὐτοῖς διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντα ²⁵ καὶ ὅτι οὐ χρεῖαν εἶχεν ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου· αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκεν τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

³² Σημειωτέον ὅτι και η Σαμαρ(ε)ίτισσα εγκατέλειψε την υδρία της ὅταν πληρώθηκε η ὑπαρξή της ἀπὸ τον λόγο του Ιησού προκειμένου να διακηρύξει την εὐρεση του Μεσσία.

³³ Στέκονταν πιθανότατα στο νότιο μέρος της τεράστιας Αυλῆς των Εθνικῶν. Βλ. J. Jeremias, *Jerusalem in the Time of Jesus*, Philadelphia: Fortress 1969, 49.

³⁴ Αντίστοιχη ἀνάγκη βίωσε και ο ελληνορωμαϊκὸς κόσμος. Ο Κ.Ν. Ηλιόπουλος, *Ποπλίῳ Βεργιλίῳ Μάρωνος Ἔργα. I. Βουκολικά. Κείμενον-Σχόλια*, Ἐν Αθήναις 1964 157-160 σχολιάζοντας την περίφημη Δ' Ἐκλογή του Βιργιλίου, σημειώνει ὅτι στα διαπραχθέντα ἐγκλήματα στους ἐμφυλίους πολέμους ἀναγνώριζαν οἱ Ρωμαῖοι την κάθαρση, **τον εξαγνισμό** του ἀρχικοῦ ἀμαρτήματος της φυλῆς τους, τ.έ. του ὑπὸ του Ρωμύλου φόνου του ἀδελφοῦ του Ρώμου. Την ἀνάγκη αὐτοῦ του εξαγνισμοῦ ἐπιβεβαιώνει και ο Οράτιος στην ὠδή του προς τον Αὐγουστο, στην ὁποία ἀναγνωρίζει ὡς εξαγνιστὴ και σωτήρα της Ρώμης **τον Ερμή**, ἐνσάρκωση του ὁποῖου ἐθεωρεῖτο ο Οκταβιανός. Η ἀντίληψη αὐτὴ συνεπάγεται **την πίστη**

το Ιερό για να αναφέρει τις θυσίες ιδιαίτερος την πασχάλια περίοδο έπρεπε να βαπτισθεί σε ύδωρ (καταρχάς το πόδι του και κατόπιν ολόκληρο το σώμα) για να περιέλθει σε κατάσταση λατρευτικής καθαρότητας. Σημειώνει ο Gibson³⁵ στην πρόσφατη μελέτη του για την Ιερουσαλήμ της εποχής του Ιησού: Τελικά, αυτήν την περίοδο (εννοεί κατά τη διάρκεια του 1^{ου} αι.) χτίστηκε ένας άνευ προηγούμενου αριθμός **εμβαπτισματικών εγκαταστάσεων** (μικβαότ), μερικές φορές περισσότερες από μία ή δύο εγκαταστάσεις ανά νοικοκυριό και όχι μόνον στην πόλη της Ιερουσαλήμ αλλά και στα χωριά και κτήματα εκτός αυτής. Αυτή η εξέλιξη θα μπορούσε να παραλληλιστεί με την παρατηρούμενη απότομη αύξηση παραγωγής λίθινων σκευών στα μέσα του 1^{ου} αι. μ.Χ. (περίπου από το 50 μ.Χ. ή ίσως το 60 μ.Χ.) και μετά¹³⁰. Τέτοια αγγεία θεωρούνταν ότι είναι ικανά να διατηρήσουν την καθαρότητα και ως τέτοια ήταν εξαιρετικά δημοφιλή στην οικογένεια **του Ιουδαϊσμού** εκείνης της εποχής, αφού μεγάλα κύπελλα (με λαβή) και ογκώδη πιθάρια (καλάλ) εξυπηρετούσαν εξαιρετικά κατά τη διάρκεια των διαδικασιών του εξαγνισμού των χεριών. Ίσως θα έπρεπε να θεωρήσουμε τις μικβαότ και τα λίθινα αγγεία ως τις δύο πλευρές του ίδιου νομίσματος που απεικονίζει την έκρηξη της καθαρότητας που διαδραματίστηκε σε ολόκληρο Ιουδαϊσμό του 1^{ου} αι. μ.Χ. (καθαρότητα ξέσπασε ανάμεσα στους Ιουδαίους: *tesf. Shabbat 1:14*). Προέρχεται αφενός από την αλλαγή των θρησκευτικών ευαισθησιών και αφετέρου την κρίσιμη δεκαετία που προηγείται της Μεγάλης Επανάστασης λειτουργούσε ίσως ως μια μορφή παθητικής αντίστασης εναντίον των χαρακτηριστικών του ρωμαϊκού πολιτισμού που θεωρούνταν ως σφετεριστικά.

Ήδη επισημάνθηκε ότι ο Ιησούς, ενώ μετατρέπει το ύδωρ σε άριστης ποιότητας άφθονο οίνο στην Κανά, καταργώντας ουσιαστικά **τις λατρευτικές διατάξεις του Νόμου** προκειμένου να ολοκληρωθεί το πανηγύρι το γάμου και της συνύπαρξης, στην Ιερουσαλήμ ανατρέπει ολόκληρο το μηχανισμό της θρησκείας/θυσίας, υποκαθιστώντας ο ίδιος **το Ναό** με το Σώμα Του. Έτσι η αποκατάσταση της οριζόντιας σχέσης μεταξύ των ανθρώπων μέσω της παρουσίας και *χορηγίας* του Ι. Χριστού και των «συγγενών» μαθητών στο γάμο, συμπληρώνεται με την παρουσία Του στο Ναό και την αποκατάσταση της κάθετης σχέσης του ανθρώπου με τον Θεό, τον οποίο και επιχειρεί ο βροτός να «εξαγοράσει» μέσω της θυσίας για να εξιλεωθεί, μεταβάλλοντας το Ιερό σε *οίκο εμπορίου*. Στην μεν πρώτη ενέργεια, η οποία πραγματοποιείται χωροχρονικά εκτός «ιερών πλαισίων» η παρουσία Του βιώνεται ως παράγοντας ευφροσύνης, ενώ στη δεύτερη σκηνή ο ζήλος του Ιησού εκφράζεται ως οργή. Η ιωάννεια σύνδεση γεύματος και λατρείας, όπως ήδη διαπιστώσαμε, ανάγεται στο Έξ. 23-24: μετά το γεύμα στο όρος Σινά έπονται οι διατάξεις περί της Λατρείας που καθόριζαν τη λειτουργία του Ναού. Στην *Αποκάλυψη του Ησαΐα* (Ησ. 24-27) το οικουμενικό συμπόσιο επίσης συνοδεύεται με την προφητεία εναντίον της Μωάβ και τη λατρεία του Κυρίου πάνω στο *άγιο όρος στην Ιερουσαλήμ*, όπου είναι φυτεμένο το αμπέλι Του (27, 13). Στο Ιω., όπως ήδη επισημάνθηκε, το Άγιον Όρος ως χώρος αποκάλυψης εν μέρει υποκαθίσταται από την Κανά της Κάτω Γαλιλαίας που «εκπροσωπεί» τα έθνη, ενώ αντιθέτως η Σιών γίνεται αντικείμενο κριτικής.

Ίσως όμως η σύνδεση των δύο σκηνών να οφείλεται και στην τελευταία προφητεία του έσχατου Προφήτη του Ισραήλ, του Μαλαχία (2, 14-3, 16). Στο συγκεκριμένο κείμενο, ενώ στην αρχή κατακρίνονται οι μικτοί γάμοι, κατόπιν τα πυρά του προφήτη στρέφονται εναντίον εκείνων που

σε μια **Πρόνοια** που διέπει τον κόσμο, την πίστη σε ένα **μεσάζοντα** μεταξύ Θεού και ανθρώπων και τέλος την πίστη στην **ηθική αγιότητα**, που εξασφαλίζει την προστασία του Θεού στην ανθρωπότητα.

³⁵ Shimon Gibson, *The Final Days of Jesus. The Archaeological Evidence*, Harper 2009, 78-79.

θυσιάζουν στο Ιερό χύνοντας δάκρυα και αναστενάζοντας γιατί Εκείνος αρνείται πια την θυσία. Η αιτία βρίσκεται στην απιστία που επιδεικνύουν στη γυναίκα που νυμφεύθηκαν, έχοντας μάλιστα ως μάρτυρα τον ίδιο τον Κύριο! Ο Θεός δεν δημιούργησε ενότητα, έναν ζωντανό οργανισμό; Γιατί έκανε αυτή την ενότητα; Για να αποκτηθούν απόγονοι (2, 15). Κατόπιν μετά την αναφορά στην έλευση του αγγελιοφόρου της διαθήκης, περιγράφεται η Μεγάλη Είσοδος του Κυρίου στο Ναό Του σαν την φωτιά του μεταλλουργού για να καθαρίσει τους λευίτες, να τους ξεπλύνει όπως το ασήμι και το χρυσάφι για να του προσφέρουν σωστές θυσίες (3, 2-3). Στο Ιω. 2 ο Ιησούς, ο οποίος αποδεικνύεται Κύριος του Σύμπαντος αφού γίνει «χορηγός» του γάμου, εν συνεχεία εισέρχεται στο Ναό όπου όμως δεν καθαρίζει όπως το ασήμι τους λευίτες (οι οποίοι θεάθηκαν στο 1, 19 να ερωτούν στην έρημο τον Ιωάννη), αλλά τον ίδιο το Ναό από τους κερματιστές και τις θυσίες, αφού μελλοντικά θα τις υποκαταστήσει με τη δική Του σταυρική θυσία και έγερση. Αυτή η «ζηλωτική» στάση Του απέναντι (όχι στους εθνικούς, όπως συνέβαινε με τους λοιπούς Ζηλωτές, αλλά) στο Ναό τον «απαλλοτριώνει» απέναντι στους ομοεθνείς Του και τελικά θα τον καταφάγει (και μεταφορικά και κυριολεκτικά, αφού θα τον οδηγήσει στο θάνατο) όπως δηλώνει και ο αγιογραφικός στίχος που καταγράφεται στο Ιω. και προφέρεται από τον ίδιο τον Ιησού. Πρόκειται για το Ψ. 68 (69), 8-10³⁶: *ὅτι ἕνεκα σοῦ ὑπήνεγκα ὄνειδισμόν· ἐκάλυψεν ἐντροπή τὸ πρόσωπόν μου· ἄπηλλοτριωμένος ἐγενήθην τοῖς ἀδελφοῖς μου καὶ ξένος τοῖς υἱοῖς τῆς μητρός μου* ¹⁰*ὅτι ὁ ζῆλος τοῦ Οἴκου σου κατέφαγέν με καὶ οἱ ὄνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε ἐπέπεσαν ἐπ' ἐμέ.* Ο ίδιος ο Ψαλμός καταλήγει με τη δικαίωση του «πτωχού»: ³⁴*ὅτι εἰσήκουσεν τῶν πενήτων ὁ Κύριος καὶ τοὺς πεπεδημένους αὐτοῦ οὐκ ἐξουδένωσεν.* ³⁵*αἰνεσάτωσαν αὐτὸν οἱ οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ θάλασσα καὶ πάντα τὰ ἔρποντα ἐν αὐτοῖς* ³⁶*ὅτι ὁ Θεὸς σώσει τὴν Σιών καὶ οἰκοδομηθήσονται αἱ πόλεις τῆς Ἰουδαίας καὶ κατοικήσουσιν ἐκεῖ καὶ κληρονομήσουσιν αὐτήν* ³⁷*καὶ τὸ σπέρμα τῶν δούλων Αὐτοῦ καθέξουσιν αὐτήν καὶ οἱ ἀγαπῶντες τὸ ὄνομα Αὐτοῦ κατασκηνώσουσιν ἐν αὐτῇ.* Στο Ιω. τελικά ο Θεός σώζει το σώμα του Ιησού και το σπέρμα των αναγεννημένων εξ Αυτού. Γι' αυτό και στην επόμενη ενότητα φανερώνεται ότι η καινούργια σχέση με τον Θεό προϋποθέτει τοκετό ἄνωθεν, ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, ἐκ τοῦ Θεοῦ. Σαφής διακήρυξη της υποκατάστασης του Ναού, η οποία σημαίνεται εν τω μεταξύ με τον διάλογο με την Σαμαρ(ε)ίτισσα σχετικά με το Άγιον Όρος και την ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ λατρεία των αληθινών προσκυνητῶν, επιτελείται στο κεφ. 7. Στη συνάφεια της εορτῆς τῆς Σκηνοπηγίας, στον ίδιο το Ναό που προσφέρονται σπονδές ο Ιησούς διακηρύσσει: *Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς εορτῆς εἰστήκει ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔκραξεν λέγων, «Ἐάν τις διψᾷ ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω. ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ Γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρέουσιν ὕδατος ζῶντος»* (7, 37-39· Ιεζ. 47, 1-12· Ζαχ. 13, 1· Αποκ. 22, 1).

Γ. Προ-Κείμενο ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΑΝΤΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

Τα ανωτέρω παρέχουν το ερμηνευτικό κλειδί για να κατανοηθεί το δεύτερο σκέλος της απάντησης του Ιησού προς τη μητέρα Του στην αρχή της περικοπής: *τί ἐμοὶ καὶ σοί, Γύναι; οὐπω ἤκει ἡ ὥρα μου*³⁷. Ο πατ. Ιωάννης Σκιαδαρέσης³⁸ έχει συλλέξει τις βασικότερες ερμηνείες που δόθηκαν στο πρώτο σκέλος: **α)** *τι κοινό υπάρχει μεταξύ σου και εμού;* **β)** *γιατί ασχολείσαι μαζί μου και την αποστολή μου;* **γ)** *Γιατί μου τα λες όλα αυτά;* ή κάπως εκτενέστερα: *τι είναι αυτό που σε κάνει να πεις σε μένα και στον εαυτό σου αυτά τα λόγια; Ποιο είναι το κίνητρό σου; τι νοιάζει εσένα και μένα αν*

³⁶ Ίσως το 69, 5 απηχείται μαζί με άλλους Ψαλμούς και στο 15, 25. Στο προκείμενο χωρίο ο αόριστος κατέφαγεν (Ο'). μεταβάλλεται σε καταφάγεται.

³⁷Πρβλ. Κριτ. 11, 12· Β'Βασ. 16, 10· Γ'Βασ. 17, 18· Δ'Βασ. 3, 13. 118.

³⁸ Ερμηνεία Περικοπῶν Ἰωάννειας Γραμματείας 118.

σώθηκε το κρασί; δ) Παρεμφερής είναι και η ερμηνεία του αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου³⁹, σύμφωνα με την οποία ο Χριστός λέει στη μητέρα του: *Δεν είναι πρόβλημα δικό μας! Ας τους, να καταλάβουν αυτοί την έλλειψη για να νιώσουν την ενεργεσία (που θα τους κάνω)*. Έτσι ο Ιησούς δεν επιθυμεί να δώσει την εντύπωση ότι προτρέπει αλλά ενεργεί μόνον αφού γίνει αισθητή η χρεία. (ε) Επιπλέον το *οὐπω ἤκει ἡ ὥρα μου* πολλοί Πατέρες το καταλαβαίνουν ερωτηματικά. Μεταθέτουν δηλ. το ερωτηματικό στο τέλος της ερώτησης του Χριστού. Σ' αυτήν τη περίπτωση η φράση σημαίνει: *δεν έφθασε η ώρα μου που πρέπει να παρέμβω να δείξω τη δόξα μου*; Σύμφωνα με τον προαναφερθέντα ερμηνευτή, με μια τέτοια ερωτηματική μορφή οι δυσκολίες όλης της απάντησης κάπως εξομαλύνονται. Ο Χριστός σ' αυτή την περίπτωση είναι σαν να συγκατατίθεται με την πρόταση λέγοντας εμμέσως: *θα κάνω αυτό που ζητάς*. Άλλωστε δεν ήλθε η ώρα μου; Σύμφωνα με τον Χ. Καρακόλη⁴⁰ και την πλειονότητα των ερευνητών, δεν ήρθε ακόμη η ώρα να αποκαλύψει ο Ιησούς την αληθινή του ταυτότητα, καθώς στη συνέχεια της διηγήσεώς μας, παρά το γεγονός του πρωτοφανούς θαύματος μόνον οι διάκονοι και οι μαθητές αντιλαμβάνονται τελικά τι είχε συμβεί, με αποτέλεσμα το πρόσωπο του Ιησού ως του εσχατολογικού φορέα της δυνάμεως και της χάριτος του Θεού να παραμείνει κρυμμένο για πολλούς. [...] Ωστόσο το ότι ο Ιησούς πραγματοποιεί τελικά το θαύμα παρά την αρχική του άρνηση, δείχνει ότι ήδη πορεύεται προς την ώρα αυτή αυτοαποκαλυπτόμενος συγχρόνως σε μια σταδιακή διαδικασία.

Καταρχάς με το πρώτο σκέλος της απάντησης είναι σαφές ότι ο Ιησούς εισερχόμενος σε μια νέα φάση της ζωής Του, αποστασιοποιείται πλέον από τη μητέρα Του. Η δράση του Υιού εξαρτάται μόνον από τη θέληση του Πατέρα.⁴¹ Κάτι ανάλογο θα συμβεί και μετά την Ανάσταση όταν θα αποτρέψει τη Μαρία τη Μαγδαληνή να τον αγγίξει (21, 17: *οὐπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν Πατέρα· πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου καὶ εἰπὲ αὐτοῖς· ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα Μου καὶ Πατέρα ὑμῶν καὶ Θεὸν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν*). Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός της αποστασιοποίησης από την μητέρα Του βρίσκεται σε αντιθετικό παραλληλισμό προς τον ζήλο που επιδεικνύει στην αμέσως επόμενη περικοπή για τον Οίκο του Πατέρα Του, όπως με έμφαση ο ίδιος για πρώτη φορά αποκαλεί τον Θεό του Ισραήλ, τον Κύριο των Δυνάμεων. Αυτός ο έρωτας προς τον Πατέρα θα τον καταφάγει και θα τον καταστήσει *ἀπηλλοτριωμένο τοῖς ἀδελφοῖς Του καὶ ξένον τοῖς υἱοῖς τῆς μητρός του* (Ψ. 68 [69], 9). Πρέπει να υπογραμμισθεί ότι οι «Έλληνες» ακροατές στην αμέσως προηγούμενη περικοπή για πρώτη φορά πληροφορήθηκαν ότι ο Ιησούς είναι ο γιος του Ιωσήφ και ο κατεξοχὴν Υἱὸς του Ανθρώπου (το οποίο στα αφτιά τους σημαίνει ο κατεξοχὴν ἄνθρωπος· πρβλ. 19, 5), ενώ στην υπό εξέταση συναντούν και τη μητέρα Του. Στο τέλος τῆς στο προσκήνιο θα εμφανιστούν και οι αδελφοί Του και όλοι μαζί πλέον σωματικούς και πνευματικούς συγγενείς θα κατέβουν στην Καφαρναούμ, όπου για λίγο χρονικό διάστημα θα συγκατοικήσουν όλοι μαζί (2, 12). Καθίσταται συνεπώς σαφές σε αυτό το σημείο στους ακροατές ότι ο Ιησούς δεν είναι ένας θεῖος ἄνδρας συνδεδεμένος με το ένδοξο (δαβιδικό) γένος Του (το οποίο δεν αναφέρεται καν στο Ιω. παρά μόνον ἔμμεσα 7, 42), ούτε υπακούει στους συγγενικούς Του δεσμούς. Άλλωστε και στην εκλογή των Μαθητῶν ο Ιωάννης «ανατρέπει την ιεραρχία» παρουσιάζοντας τον Ανδρέα ως «πρώτο» ακόλουθό

³⁹ *Τί ἐμοὶ καὶ σοί, ὦ γύναι; Καὶ δι' ἑτέραν δὲ ἀναγκαίαν αἰτίαν οὐχ ἦττον. Ποίαν δὲ ταύτην; Ὡστε μὴ ὑποπτευθῆναι τὰ γινόμενα θαύματα. Παρὰ γὰρ τῶν δεομένων παρακληθῆναι ἔχρην, οὐ παρὰ τῆς μητρός. Τί δήποτε; Ὅτι τὰ μὲν ἐκ τῆς τῶν οἰκείων παρακλήσεως γινόμενα, κἂν μεγάλα ἦ, προσίσταται τοῖς ὀρώσι πολλάκις· ὅταν δὲ οἱ χρεῖαν ἔχοντες, οὗτοι δέωνται, ἀνύποπτον τὸ θαῦμα γίνεται, καὶ καθαρὸς ὁ ἔπαινος, καὶ πολλὴ ἡ ὠφέλεια (59.131.33).*

⁴⁰ *Η θεολογική σημασία των Θανάτων 103-104: Η άποψη [...] ότι αγνοεί την ώρα είναι αυθαίρετη.*

⁴¹ Τρεμπέλα, Κατά Ιωάννην 88.

Του, δεν συνοδεύει την αλλαγή του ονόματος του Σίμωνα με την τεκμηρίωση (καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν· Μτ. 16, 18), ενώ η «κλήση των μαθητών» κορυφώνεται με το διάλογό Του με τον άγνωστο στους Συνοπτικούς Νικόδημο.

Η ώρα, στην οποία αναφέρεται στο δεύτερο σκέλος ο Ιησούς, δεν νοείται ερωτηματικά και δεν ταυτίζεται κατά την άποψή μου απλώς με τη Σταύρωση, αλλά ειδικότερα με το γεγονός που συνιστά το τέλος και τη συνέπεια της συγκεκριμένης Ὑψωσης. Στον Τόπο του Κρανίου, το Γολγοθά (ἔξω τῆς πύλης), όπου παρευρίσκεται πάλι η μητέρα Του (που προσφωνείται επίσης ως Γύναι), τη στιγμή που σφάζονταν οι πασχάλιοι αμνοί, μετά τις πολυσήμαντες κυριακές φράσεις Διψῶ (πρβλ. 4, 7) και Τετέλεσται (πρβλ. 13, 1), μόνον στο Ιω. ρέει από την λογχομένη πλευρά τού κατεξοχὴν Αμνού και ταυτόχρονα Ανθρώπου (19, 5: Ecce Homo) αἷμα και ὕδωρ. Αυτά τα στοιχεία, όπως αποδεικνύεται και από την Α' Ιω.⁴², αντιστοιχοῦν στο Βάπτισμα και την Ευχαριστία και υποκαθιστοῦν τις θυσίες του Ναού⁴³. Συνεπώς η ώρα υποδηλώνει τη στιγμή κατά την οποία ο Μεσσίας θα παράσχει τον αληθινὸ ευχαριστιακὸ οἶνο από την πλευρά Του για σφραγίσει την Αναδημιουργία, την Καινὴ Διαθήκη και την έναρξη των Εσχάτων, που υποδηλώνει η αρχὴ των «σημείων»⁴⁴. Αυτὸς εἶναι ο οἶνος, ο οποίος σε συνδυασμὸ με την ἔμπρακτη θυσία ἔνεκα της αγάπης για τον ἄλλο θα προσφέρει την αληθινὴ Κοινωνία-συνύπαρξη και την πραγματικὴ ευφροσύνη στη νέα Εὐα που προκύπτει από το πλευρὸ Του, την κατ' οἶκον Εκκλησία, τη Σύναξη των «τέκνων του Θεοῦ», όπου βιώνεται η αυθεντικὴ γαμήλια σχέση με τον Ι. Χριστό.

Ἦδη στο ευχαριστιακὸ δείπνο με το οποίο εισάγεται το δεύτερο μέρος του Ιω. (κεφ. 13-17) και συντελείται η αποκάλυψη του Ι. Χριστοῦ (ὄχι στον κόσμον ἀλλὰ) στους «φίλους» Του, πραγματοποιεῖται ἓνα παράδοξο γεγονός: πρὶν το γεῦμα και μάλιστα το πασχάλιο ἔπρεπε οι συμμετέχοντες να καθαρθοῦν/αγιασθοῦν σε ὕδωρ (πρῶτα τα κάτω ἄκρα και μετὰ ολόκληρο το σώμα) προκειμένου να εξαγνισθοῦν από τους μολυσμοὺς που ἀγγίζαν ιδιαίτερος τα πόδια. Σ' αυτό το γεγονός (εμβάπτισμα) οφειλόταν ἄλλωστε και η παρουσία στην Κανά ἔξι λίθινων υδρῶν. Στον Ιω. μετὰ το Δείπνο (το οποίο προφανῶς εἶναι ἤδη γνωστὸ στους ακροατὲς του Ευαγγελίου ως «ευχαριστιακὸ») τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκὸς εἰς τὴν καρδίαν ἵνα παραδοῖ αὐτὸν Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτου, ο ἴδιος ο Ιησούς εἰδὼς ὅτι ἦλθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα ἵνα μεταβῆ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν

⁴² 5, 5-8: ⁵ Τίς [δέ] ἐστὶν ὁ νικῶν τὸν κόσμον εἰ μὴ ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ; ⁶ οὗτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν δι' ὕδατος και αἵματος, Ἰησοῦς Χριστός, οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον ἀλλ' ἐν τῷ ὕδατι και ἐν τῷ αἵματι· και τὸ Πνεῦμά ἐστιν τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ Πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀλήθεια.

⁴³ 19, 26-28: ²⁶ Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα και τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρί· «Γύναι, ἴδε ὁ υἱός σου». ²⁷ Εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ· «ἴδε ἡ μήτηρ σου». Καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν ὁ μαθητὴς αὐτὴν εἰς τὰ ἴδια. ²⁸ Μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤδη πάντα τετέλεσται, ἵνα τελειωθῇ ἡ Γραφή, λέγει· «Διψῶ». 19, 34: ἀλλ' εἰς τῶν στρατιωτῶν λόγῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξεν, και ἐξῆλθεν εὐθὺς αἷμα και ὕδωρ. Το πόσο σημαντικὸ εἶναι αυτό το γεγονός επιβεβαιώνεται με ἔμφαση στη συνέχεια από τον συγγραφέα: ³⁵ και ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκεν, και ἀληθινὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ μαρτυρία, και ἐκεῖνος οἶδεν ὅτι ἀληθὴ λέγει, ἵνα και ὑμεῖς πιστεύ[σ]ητε.

⁴⁴ Σύμφωνα με τον Καρκαλόη (Η θεολογικὴ σημασία των Θαυμάτων 103-104), δεν ἦρθε ἀκόμη η ώρα να αποκαλύψει ο Ιησούς την αληθινὴ του ταυτότητα, καθὼς στη συνέχεια της διηγήσεώς μας, παρά το γεγονός του πρωτοφανοῦς θαύματος μόνον οι διάκονοι και οι μαθητὲς αντιλαμβάνονται τελικὰ τι εἶχε συμβεῖ, με ἀποτέλεσμα το πρόσωπο του Ιησοῦ ως του εσχατολογικοῦ φορέα της δυνάμεως και της χάριτος του Θεοῦ να παραμείνει κρυμμένο για πολλοὺς. [...] Ὡστόσο το ὅτι ο Ιησούς πραγματοποιεῖ τελικὰ το θαῦμα παρά την αρχικὴ του ἀρνηση, δείχνει ὅτι ἤδη πορευτεται προς την ώρα αὐτὴ αυτοαποκαλυπτόμενος συγχρόνως σε μια σταδιακὴ διαδικασία. [...] Η άποψη [...] ὅτι αγνοεῖ την ώρα εἶναι αυθαίρετη.

Πατέρα, ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς [...] βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος (13, 5). Ὡς μέσον καθαροῦ των μαθητῶν (ο οποίος όμως δεν «λειτουργεῖ» μαγικά για τον Ιούδα) προβάλλει η ἑσχάτη διακονία προς τον ἄλλον, η οποία κορυφώνεται στο τέλος της ἐνότητος με τη Σταύρωση του Ι. Χριστοῦ.

Σημειωτέον ὅτι ὅπως αποδεικνύεται καὶ ἀπὸ το Α΄ Ιω. 5, 5 ἀλλὰ καὶ ἀπὸ το σχίσμα που προκαλεῖται στο τέλος τοῦ Ιω. 6 ἀπὸ τα «ευχαριστιακά» λόγια του Ἰησοῦ (6, 53-56: ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα [καὶ ὄχι τὸ σῶμα] καὶ πίνων μου τὸ αἶμα), υπήρχαν προφανῶς (ἀποσχισθέντα;) μέλη της ἰωάννειας Κοινοῦτητας τα οποία θεωροῦσαν ὅτι ἔχουν σωθεῖ διὰ του Βαπτίσματος καὶ τα χαρίσματα, τα οποία εἶχαν λάβει δι' αὐτοῦ του Μυστηρίου. Ταυτόχρονα υποτιμοῦσαν τη σημασία του ευχαριστιακοῦ οἴνου. Δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι κατὰ τη νύξη της πλευρᾶς σημειώνεται πρῶτα τὸ αἶμα καὶ ἔπεται τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖο ὡς μοτίβο κυριαρχεῖ στο πρῶτο μέρος του Ευαγγελίου, μετὰ την ἐναλλαγὴ φωτὸς καὶ σκότους στον Πρόλογο: τὸ στάσιμο ὕδωρ μεταβάλλεται στην Κανά σε οἶνο ἀριστερᾶς ποιότητος με τὸν ὁποῖο ὁ Ἰησοῦς παρέχει τὴν καλύτερη χάρη-δῶρο προς τοὺς νεονύμφους καὶ τοὺς παρισταμένους μετὰ τὴν ταχύτερη του ἀναμενομένου ἐξάντληση των ἀποθεμάτων που προκάλεσε (ἐκτὸς των ἄλλων) ἴσως καὶ ἡ παρουσία των μαθητῶν του. Ἐπεται ἡ νυκτερινὴ συνομιλία της Ἱερουσαλήμ με τὸ Νικόδημο, ἡ ὁποία περιστρέφεται γύρω ἀπὸ τὴν ἀναγέννηση/τον τοκετὸ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος. Ἀκολουθεῖ ἡ συζήτηση περὶ της υπεροχῆς του βαπτίσματος που παρέχει ὁ Ἰησοῦς (3, 22-4, 2) ἐνῶ στο μεσημβρινὸ διάλογο του κεφ. 4 με τὴν Σαμαρείτισσα τὸ κεντρικὸ θέμα εἶναι ἡ χορηγία ὕδατος ζῶντος⁴⁵ ἀντὶ αὐτοῦ που χορηγεῖ τὸ φρέαρ του τιμωμένου ἀπὸ τοὺς Σαμαρείτες Πατριάρχη Ἰακώβ. Τέλος στο κεφ. 7 ἔχουμε τὴν εξαγγελία περὶ της ἐκροῆς ποταμῶν (ἀφθονίας) ὑδάτων ἀπὸ τὴν κοιλία του πιστεύοντος σε Αὐτόν ἀλλὰ καὶ του Ἰδίου καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ Ναὸ της Σιών.

Σημειωτέον ὅτι καὶ στο κεφ. 7 ἐνῶ ὁ Ἰησοῦς ἔχει ἀρχικὰ ἀρνηθεῖ στην παρότρυνση των ἀδελφῶν να μεταβεῖ στα Ἱεροσόλυμα τελικὰ ἀνεβαίνει στην Ἁγία Πόλη οὐ φανερώς ἀλλὰ [ὡς] ἐν κρυπτῷ (7, 10). Το ἴδιο ἀναλογικὰ συμβαίνει καὶ στο κεφ. 2, ὅπου ἀρχικὰ ἀρνεῖται με τὴν ἀπάντηση προς τὴ μητέρα Του να ἀνταποκριθεῖ στο ἔμμεσο αἴτημά της, ἐνῶ κατόπιν τὸ πραγματοποιεῖ. Ἡ διαφορὰ εἶναι ὅτι ἐνῶ τὸ κίνητρο των ἀδελφῶν εἶναι ἡ ματαιοδοξία, ἡ ὁποία συνοδεύεται ἀπὸ οὐσιαστικὴ ἀπιστία προς τὸ Πρόσωπό Του (7, 5), στην περίπτωση της Μαριάμ (της ὁποίας τὸ ὄνομα δὲν κατονομάζεται στο Ιω.) αὐτὴ μεσιτεύει χάριν της ομηγύρεως⁴⁶ καὶ πιστεύει ὅτι τελικὰ ὁ Ἰησοῦς θα ἐνεργήσει, γι' αὐτὸ καὶ διατάζει τοὺς δούλους: ὁ τι ἂν λέγη ὑμῖν ποιήσατε (2, 5)⁴⁷. Ὅπως, ὁμως, ὁ καιρὸς του κεφ. 7 σχετίζεται με τὴν Ὑψωσὴ Του, ἔτσι καὶ ἡ ὥρα παροχῆς του αὐθεντικοῦ οἴνου συνδέεται τὴ χορηγία

⁴⁵ Στο 4, 10-11 δὲν ἀντιδιαστέλλεται τὸ τρεχούμενο, ρέον «νεαρό ὕδωρ» που προσφέρει ὁ Ἰησοῦς (πρβλ. Γέν. 26, 19· Λευ. 14, 5· Ἱερ. 2, 13) προς τὸ κατώτερο στάσιμο νερὸ του φρέατος, καθὼς τότε δὲν δικαιολογεῖται ἡ ἀπάντηση της Σαμαρ(ε)ίτισσας στο στ. 11: κύριε, οὔτε ἄντλημα ἔχεις καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶν βαθύ· πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; Το ζῶν που συνιστᾶ καὶ τὴν υπεροχὴ του ὕδατος ἀλλὰ καὶ του ἄρτου του Ἰησοῦ (6, 51· πρβλ. Α΄ Πέ. 2, 4-5) σημαίνει ζωντανὸ ἐν κυριολεξία καὶ σχετίζεται με τὸ Ἁγ. Πνεῦμα τὸ ὁποῖο εἶναι ζῶσα ὑπαρξη. Βλ. Ν. Σωτηροπούλου, *Ερμηνεῖα Δυσκόλων Χωρίων της Γραφῆς* 82-84.

⁴⁶ Ὁ Καρακόλης, *Ἡ θεολογικὴ σημασία των Θαυμάτων*, 101, καταγράφει τὴν ἀποψη ὅτι πρόκειται για ἔμμεση προτροπὴ για να ἀποχωρήσει με τοὺς μαθητὲς για μὴν ἐρθοῦν σε δύσκολη θέση οἱ οἰκοδεσπότες. Ὅμως ὁ Ἰησοῦς ἔχει ἔλθει για να φανερώσει τὴ δόξα Του καὶ παραμένει, πραγματοποιώντας τὸ πρῶτο του θαῦμα καὶ ἐγκαινιάζοντας τὴν περίοδο της μεσσιανικῆς του δραστηριότητος.

⁴⁷ Ὁ Ι. Χρυσόστομος θεωρεῖ μάλιστα ὅτι ἡ παρθένος καὶ οἱ ἀδελφοὶ εἶχαν τα ἴδια κίνητρα, τὴ δόξα: Ἄξιον ἐνταῦθα ζητῆσαι, πόθεν ἐπήλθε τῇ μητρὶ μέγα τι φαντασθῆναι περὶ τοῦ παιδός (59.129.50).

αίματος και ύδατος από την πλευρά Του στο τέλος της διαδικασίας της Σταύρωσης αφού ήδη έχει εκ-πνεύσει. Μέσω αυτών των στοιχείων ιδρύεται η νέα Εύα, η Εκκλησία, καθώς και η προδοσία του Ιησού αλλά και η αναγνώρισή Του ως Αναστάντος πραγματοποιούνται σε Κήπο που ανακαλεί την Εδέμ⁴⁸. Μέσω και της χορηγίας του Πνεύματος στους μαθητές συγκροτείται η νέα Εκκλησία, όπου βιώνεται η αναδημιουργία, η καινή Διαθήκη και τα Έσχατα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από τη μελέτη των συνειρμών της περικοπής του γάμου της Κανά εξάγονται τα εξής συμπεράσματα:

1. Αμέσως μετά την πρώτη υπόσχεση – *ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν* του Ιησού προς τον αληθινό και άδολο Ισραηλίτη Ναθαναήλ ότι στο πρόσωπό Του δεν θα δει (= θα βιώσει την αποκάλυψη) απλώς τον αναμενόμενο Μεσσία, *Βασιλέα του Ισραήλ*, αλλά τη μορφή εκείνη του *Υιού του Ανθρώπου* που με την παρουσία Του γεφυρώνει το κτιστό με το άκτιστο, με τη μεταβολή του ύδατος σε άφθονο άριστης ποιότητας οίνο την τρίτη μέρα και μάλιστα χωρίς καν να επιστρατεύσει την ευλογία Του (παρά μόνο με το θέλημά Του), αποδεικνύει ότι Αυτός είναι ο (ανα)Δημιουργός και κοσμήτορας του Σύμπαντος και του ανθρωπίνου είδους. Αυτό το γεγονός συνιστά την αρχή κατανόησης όλων των υπολοίπων *ιωάννειων σημείων*, τα οποία κορυφώνονται με τη δημιουργία οφθαλμών από πηλό και την ανάσταση ενός τεταρταίου νεκρού. Ταυτόχρονα ο Ιησούς είναι εκείνος που με την παρουσία Του παρατείνει την ευφροσύνη της γαμήλιας ένωσης του ζευγαριού. Όπως θα συμβεί και με το δεύτερο θαύμα της Κανά, ο Δημιουργός Ιησούς με την παρουσία και τα σημεία Του συγκροτεί τον οίκο, την οικογένεια. Το υπό εξέτασιν συνεπώς θαύμα συνδέεται άρρηκτα με την τρίτη και την έκτη μέρα της Δημιουργίας. Επιπλέον επιβεβαιώνει την αναφορά του Προλόγου στο Λόγο – *ποιητή των απάντων* (1, 4: *ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν*), αλλά και την παρουσίασή του ως της Σοφίας.
2. Προεικονίζει επίσης την *Καينὴ Διαθήκη*, η οποία θα τελειωθεί κατά την κατεξοχήν *ώρα* της Ὑψωσης, η οποία (ώρα) αρχίζει να κτυπά την έκτη και ταυτόχρονα την έβδομη μέρα τής πρώτης εβδομάδας της επίγειας παρουσίας του Ιησού. Αυτή η *ώρα*, όπως αποδείχθηκε, συνδέεται ιδιαίτερα με τη στιγμή κατά την οποία ρέει από την πλευρά του νέου Αδάμ αίμα (το οποίο χάριν έμφασης προηγείται) και ύδωρ (19, 4). Η *Παλαιά Διαθήκη* επισυνάφθηκε μετά την έξοδο του εκλεκτού λαού από την Αίγυπτο, την τρίτη μέρα στο άγιον Όρος του Σινά εν μέσω αποκαλυπτικών φαινομένων και ολοκληρώθηκε με το γεύμα των εβδομήκοντα σεβάσμιων πρεσβυτέρων του εκλεκτού λαού οι οποίοι αργότερα αποτέλεσαν το *Συνέδριο* - τη *Σύγκλητο* του εκλεκτού λαού. Αυτά τα περιστατικά θεωρούνταν ως

⁴⁸ U.Früchtel, *Mit der Bibel Symbole Entdecken*, Göttingen 1991, 469-472. Μόλις ο Ιησούς την προσφωνεί με το όνομά της εκείνη απαντά *rabbouni* αφού όμως πάλι στραφεί. Ενώ στον κήπο της Εδέμ η συνάντηση της Εύας με τον όφι μετέλλαξε την παραδείσια χαρά σε πόνο και δάκρυ, η συνάντηση της Μαρίας με τον Κύριό της στον κήπο της ταφής και της ανάστασης του Ιησού γίνεται τόπος μεταβολής του κλάματος σε χαρά. Αυτή η μεταμόρφωση γίνεται μετά την υπαρκτική στροφή της νέας Εύας Μαρίας προς τον αληθινό Κύριό της (εβρ. *ραββουνί*). Η εντολή του Ιησού στην Μαρία να μην το εγγίσει ανακαλεί μάλιστα τον λόγο της Εύας σχετικά με τη θείκη απαγόρευση του Θεού να εγγίσει το ξύλο της ζωής. Η Μαρία έπρεπε να μάθει ότι ο Ιησούς δεν ήταν στην ίδια κατάσταση όπως προτού σταυρωθεί αλλά ότι είχε εισέλθει σε κατάσταση δόξας. Το τέλος αυτής της αφήγησης ταυτίζεται με τον ευαγγελισμό της Ανάστασης προς τον 'άλλον'. Η νέα Εύα φέρνει το μήνυμα της ελπίδας στο δύσπιστο Αδάμ.

ολοκλήρωση του γάμου του Γιαχβέ με τον λαό Του. Αμέσως μετά την παράδοση της Τορά, η οποία (παράδοση) προϋποθέτει τον αγνισμό του λαού, που για πρώτη φορά χαρακτηρίζεται βασιλείον ιεράτευμα, ακολουθούν οι διατάξεις για τη λατρεία. Η Καινή Διαθήκη στο Ιω. εγκαινιάζεται επίσης στην άσημη και ακάθαρτη Κανά, την τρίτη μέρα μετά την έξοδο του Ιησού από την περιοχή του Ιορδάνη και την κλήση των «απαρχών» - των αληθινών ορώντων Ισραηλιτών. Σημαίνεται με την παρουσία τού Ιησού και των μαθητών αλλά και συγγενών Του ανάμεσα σε απλούς ανθρώπους και την μεταβολή τού ύδατος, που χρησιμοποιούνταν για να τηρείται η σχολαστική εφαρμογή εκείνων των διατάξεων της Τορά που αποσκοπούσαν στον αγνισμό και τη διάκριση των καθαρών από όντα ακάθαρτα και μιαρά, σε μέσο σύσφιγξης των διανθρώπινων σχέσεων. Προεικονίζονται έτσι οι κατ' οίκον Εκκλησίες και οι κοινές τράπεζες όπου άπαντες (Ιουδαίοι και εθνικοί), κοινωνώντας από το κοινό Ποτήριο το αίμα του αναστημένου Ιησού, βίωναν τη γαμήλια ευφροσύνη των Εσχάτων που προαναγγέλλει και η Αποκάλυψη του Ησαΐα (κεφ. 24-27). Το θαύμα της Κανά συνδέεται έτσι με τη λατρεία της Πρώτης Εκκλησίας, αφού παρουσιάζει κοινά σημεία και με το νιπτήρα στη Σιών (κεφ. 13) που εισαγάγει στο Ιω. την τελευταία φάση της ζωής του Ιησού, αλλά και την ρεύση των δύο προαναφερθέντων συστατικών της νέας Εύας, της Εκκλησίας που συνιστά το τελευταίο κορυφαίο επεισόδιο της Σταύρωσης που υποκαθιστά τη θυσία των πασχάλιων αμνών (19, 31-34). Ήδη στο περιστατικό της Κανά με το ατελές τέλος της αφήγησης αναδεικνύεται ως ο Νυμφίος, ο οποίος αντιστρέφει τη φυσική τάξη, προσφέροντας τον καλό οίνο στο τέλος.

3. Η υποκατάσταση της λατρείας συμπεραίνεται εάν η υπό εξέτασιν περικοπή άρρηκτα με την ανατροπή της λατρείας του Ναού που διακηρύσσεται στο επισυναπτώμενο περιστατικό της παρουσίας του Ιησού στο άγιον Όρος της Ιερουσαλήμ. Δεν πρόκειται απλώς για κάθαρση του Ιερού αλλά για προεικόνιση της αντικατάστασης υπό του Σώματος του Ιησού και της Εκκλησίας τού θρησκευτικού θεσμού που είχε μέσω των θυσιών μεταβάλει τον Οίκο του Πατέρα σε οίκο Εμπορίου. Ενώ με τον οίνο η παρουσία του Χριστού παρατείνει την ευφροσύνη και αποκαθίστανται οριζόντια οι σχέσεις των ανθρώπων και μάλιστα του ζεύγους, η επίσκεψη στο Ναό και ο ερωτικός ζήλος Του βιώνονται ως οργή. Η σύνδεση του γάμου της Κανά με την επίσκεψη στο Ναό ίσως έχει το πρότυπό της όχι μόνο στο Έξ. 23-24 και στο Ησ. 24-27 (Αποκάλυψη του Ησαΐα) αλλά και στον Μαλαχία και μάλιστα στην ενότητα 2, 14-3, 16 που κατακλείει την Παλαιά Διαθήκη.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0

Έχουν προηγηθεί οι κάτωθι εκδόσεις:

- Έκδοση διαθέσιμη εδώ: <http://eclass.uoa.gr/modules/document/?course=SOCTHEOL105>

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Σωτήριος Δεσπότης, 2015. Σωτήριος Δεσπότης. «Ερμηνεία και ερμηνευτική της καινής διαθήκης. Ενότητα 2: Οι Συνειρμοί της περικοπής του Γάμου της Κανά (2, 1-11)». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<http://opencourses.uoa.gr/courses/SOCTHEOL6/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

- Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:
- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

